

A

MAGYAR HELYESÍRÁS SZABÁLYAI

*

UJABBAN ÁTVIZSGÁLTA, 1901. FEBRUÁR 25-IKI ÖSSZES ÜLÉSÉN

ELFOGADTA ÉS KIADTA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

(BŐVÍTETT SZÓ- ÉS TÁRGYMUTATÓVAL)

MAGY. AKADEMIKUS
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST,

HORNÝÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1901.

Ára 40 fillér.

Nyelv- és Széptudomány.

A *jelöltek egész vászonkötésben is kaphatók. Egy-egy kötésért 80 fillér számíttatik.

- Abel Jenő dr. *A bártfai Szt. Egyed temploma könyvtárának története.* Egy fa-metszettel. Nagy 8-rét. 206 lap. 1885. . . . . 2.40
- — *Egyetemeink a középkorban.* Nagy 8-rét, 97 lap. 1881. . . . . [1.—
- *Badics Ferencz. *Fáy András életrajza.* (A Lévy-díjjal jutalmazott pályamű.) Kjs 8-rét. VIII. és 672 l. (Fáy András arcképével.) 1890. . . . . 3.—
- Balassa Lőzsef. *A fonetika elemei, különös tekintettel a magyar nyelvre.* (Az ember beszélő szervezeteinek rajzával.) Nagy 8-rét. 124 l. 1886. . . . . 1.40
- — *A magyar nyelvjárások osztályozása és jellemzése.* Melléklet: A magyar nyelvjárások térképe. Nagy 8-rét. 151 lap. 1891. . . . . 2.60
- *Bánóczy Lőzsef. *Révai Miklós élete és munkái.* (A Fraknoi-Horváth díjjal jutalmazott pályamű.) Kis 8-rét 416 lap 1879. . . . . 2.—
- Bayer József. *A nemzeti játékszín története.* A Kisfaludy-társaság által 200 drb arannyal jutalm. pályamű. 2 köt. N. 8-rét. IV. 624 és 495 l. 1887. 14.—
- — *A magyar drámairodalom története a legrégebb nyomokon 1867-ig.* A Magyar Tud. Akadémia Bézsán-féle jutalmával kitüntetett pályamunka. 2 kötet. Nagy 8-rét. XV, 541 és VII, 495 lap. 1897. Ára füzve 14.— kor, 2 egész vászonkötésben . . . . . 16.—
- *Beöthy Zolt. *Széchenyi és a magyar költészet.* A M. T. Akad. 1893. jan. 15-én tartott Széchenyi ünnepére írta — Kis 8-rét 1893. 107 l. füzve . . . . . 2.—
- *Boyesen Hjalmar Hjorth és Heinrich Gusztáv. *Goethe Faustja.* Tanulmányok. Két rész egy kötetben. Kis 8-rét. XVI és 272 lap. 1888. . . . . 3.—
- Cherbuliez Viktor. *Művészet és természet.* Ford. Geőze Sarolta. Az eredetivel összehasonlította Bánóczy József. Kis 8-rét. 243 lap. 1893. . . . . 3.—
- *Croiset M. *A görög eposz története.* A második átnézett és bővített kiadás után fordította Kempf József. Kis 8-rét. XLVIII és 352 lap. 1897. . . . . 3.—
- Körösi Csoma Sándor dolgozatai. Összegyűjtötte és életrajzzal bevezette dr. Duka Tivadar. Nagy 8-rét. IV és 438 l. 1885. (Körösi Csoma Sándor arcképével, síremléke rajzával s egy térképpel) . . . . . 6.—
- *Dante Alighieri. *Isteni színjátéka.* (Divina Commedia.) Ford., bevazette és jegyzetekkel kíserte Szász Károly. Első rész: *A pokol.* Nagy 8-rét. (Merített papíron.) 467 lap. 1885. 8.—. Második rész: *A purgatorium.* Kis 8-rét 528 lap. 1891. . . . . 4.—
- Dankó József. *A francia könyvdisz a renaissance korban.* Nagy 8-rét. 194 l. 1886. Harminczegy ábrával 2.60
- *Emerson Ralph Waldo. *Az emberi szellem képviselői.* Angolból ford. Szász Károly. Az eredetivel összehasonl. Alexander Bernát. Kis 8-r. 199 l. 1894. . . . . 3.—
- Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. Az I. osztály rendeletéből szerkesztí Gyulai Pál osztálytitkár. Nagy 8-rét. I—XV. kötet és XVI kötet 1—9. szám 1867—1896 . . . . . 115.90
- Finály Henrik. *Hogy is mondják ezt magyarul?* Előadások a magyar nyelvtan köréből. Nagy 8-rét 296 l. 1888. . . . . 3.60
- *Harasztí Gyula. *A naturalista regényről.* Kis 8-rét. IX. és 410 l. 1886. . . . . 3.—
- *Heinrich Gusztáv dr. *A német irodalom története.* Az őskortól a nemzeti irodalom fölvirágzásáig. Két köt. Kis 8-rét. XVI, 576 és XVI, 567 l. 1886—89. 6.—
- Hellebrant Árpád. *A Magyar Tud. Akadémia könyvtárában levő ősnymtatványok jegyzéke.* Nagy 8-rét. XIII és 379 l. 1886. . . . . 4.—

A
MAGYAR HELYESÍRÁS
SZABÁLYAI

*

ÚJABBAN ÁTVIZSGÁLTA, 1901. FEBRUÁR 25-IKI ÖSSZES ÜLÉSÉN

ELFOGADTA ÉS KIADTA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

(BŐVÍTETT SZÓ- ÉS TÁRGYMUTATÓVAL)

BUDAPEST,
HORNÝÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA
1902.

TARTALOM.

	Lap
1. §. A helyesírásnak alapja	3
2. §. A magyar betűk	4
3. §. Az alapúl szolgáló kiejtés	5
4. §. A szóelemző írás esetei	8
5. §. Egyszerűsítések	11
6. §. Az idegen eredetű szók	13
7. §. A tulajdonnevek	14
8. §. Összeírás és különírás	16
9. §. A szók elválasztása sor végén	23
10. §. Nagy kezdőbetű	24
11. §. Írásjelek	26
12. §. Rövidítések	30
Szó- és tárgymutató	32

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

A Magyar Helyesírás Szabályai.

Mikor a M. T. Akadémia 1830-ban megkezdte működését, a magyar helyesírás igen sokféle és igen következtelen volt: a hány író, annyiféle írásmód. Hogy az Akadémia e túrhetetlen tarkaságot a saját kiadványaiban elkerülje s egyúttal irányt adjon az irodalomnak: mindjárt kezdetben megállapította saját használatára a helyesírás szabályait s ezeket aztán időről-időre, mikor egyes javítások s egyszerűsítések czélszerűeknek mutatkoztak, átnézve s módosítva újra kiadta. Ezek a javított új kiadások is bizonyítják, hogy az Akadémiának nem volt s nem is lehetett szándéka, hogy a maga megállapodásaival útját vágja e téren a haladásnak s a természetes fejlődésnek. Most, hogy újra megállapítja szabályait — amellet, hogy a tapasztalt hiányokat kívánja pótolni — épen az a czélja, hogy az újabb irodalmi fejlődésből elfogadja mindazt, a mi czélszerű és észszerű. Az Akadémia ezúttal is főleg a saját kiadványaiban akarja az igazozást elkerülni.

1. §. A helyesírásnak alapja.

A magyar helyesírás első sorban a kiejtésből indul ki, mert az egyszerű, ragtalan tőszók hangjait lehetőleg híven fejezi ki állandó jegyekkel.

E mellet azonban a mi helyesírásunk nagy tért enged a szóelemzésnek is, a mennyiben az összetett, képzős és ragos szókban külön-külön feltünteti az élénken érzett szó-elemeket.

Végre némely esetben tért enged a hagyományoknak és az egyszerűsítésnek is.

Példák. A hosszú vagy kettős *gy* hangot evvel a jeggyel írjuk: *gyy*; evvel kell tehát írunk a kiejtés szerint a következő szókát: *faggyu, poggyász, meggy. Meggyes, biggyeszt, buggyan, higgýtétek, higgýed* stb. — A szóelemés azonban *gygy, dgy, dj, gyj* betűket irat velünk az ilyenekben: *jegygyürü, jeggyel; hadgyakorlat; hadjárat, padja; naggyában, hagyjátok, fogyjon* stb. — Hagyományos a következő szók írása: *mindjárt, pünkösöd, mesgye, rögtön* (a kiejtésben *mingyárt, minygyár, pünkösöd és pünköst, mezgye, rökton*).

2. §. A magyar betűk.

6. I. A magyar írás az egyes szó-hangok jelölésére 40 betűt alkalmaz. Ezek — hagyományos ábéczerendben — a következők:

<i>a</i>	<i>á</i>	<i>b</i>	<i>cz</i>	<i>cs</i>	<i>d</i>	<i>ds</i>	<i>dz</i>	<i>e</i>	<i>é</i>
<i>f</i>	<i>g</i>	<i>gy</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>í</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>ly</i>
<i>m</i>	<i>n</i>	<i>ny</i>	<i>o</i>	<i>ó</i>	<i>ö</i>	<i>ő</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>s</i>
<i>sz</i>	<i>t</i>	<i>ty</i>	<i>u</i>	<i>ú</i>	<i>ü</i>	<i>ű</i>	<i>v</i>	<i>z</i>	<i>zs.</i>

7. Ezek közül a rövid és hosszú magánhangzó k jegyei:

rövidek: *a e i o ö u ü*
 hosszúk: *á é í ó ő ú ű.*

A magánhangzók hosszúságát tehát mindig a betű fölé tett ékezettel (vonással) jelöljük; vö. *hítt* — *hitt*, *vítt* — *vitt*, *szítám* — *szítám*, *búja* — *buja*.

8. A lágy és kemény mássalhangzó k jegyei:

lágys: *b v d z zs ds dz gy g*
 kemények: *p f t sz s cz cs ty k h.*

Orrhangok és folyékony mássalhangzók:

m n ny, l ly r j.

9. Ezekhez a betűkhöz járul még az idegen szókban használt *ch, qu, w, x*; továbbá *y, ae* (de nem a németes *ä*), *oe, au, eu, ou* stb. s a régi családnevekben megmaradt *y, eö, ew, w, ch, 's*.

Jegyzet. A nyelvészeti munkákban az *ö*-höz hajló zárt *e*-t föléje tett két ponttal (*ê*) különböztetik meg.

10. II. A megnyújtott vagy kettős mássalhangzókat az illető betűnek kettőztetésével jelöljük; p.

toll, ujj, friss, kedd, agg, makk, csöpp, csitt;
itt, Pécselt: vitt, lött, hítt, futott; vettet, füttel; taníttat;
vidd, lödd, hídd, add, engedd;
jobb, szebb, több, nagyobb, kevesebb, frissebb;
lobban, roppan, zökken, csattog, kullog, villám, meddő;
addig, mekkora, ekkor, avval, ezzel; sippal, rőffel stb.

11. A kétjegyű betűkben — minők *ly, ny, gy, ty, cs, zs, sz* — nyújtás esetén könnyebbség okáért csak az első jegyet kettőztetjük; p.

könny, meggy, petty, rossz;
könnyű, poggyász, süllyed, hattyú, szivattyú;
pottyán, loccsan, feccsen, szisszen.

De csonkítatlan kiírjuk a két kettős betűt : 1. ha sor végén a két szótag elválik egymástól : *köny-nyez, rossz-szal, pogygyász, fecs-csen* ; 2. ha a szótő s a rag közti határon vagy pedig összetételben keletkezik ilyen kettős mássalhangzó : *asszonynyal, öccscse, királylyá, veszszűk, ereszszz, tővel-hegygyel ; ésszserűen*. (Ellenben a szóképzésben csonkítjuk : *annyi, szisszen, loccsan, pottyán, buggyan*.)

3. §. Az alapul szolgáló kiejtés.

Írásunk alapjául általában a művelteknek hagyományos kiejtése szolgál.

I. Nem követjük tehát az írásban azt a kiejtést, a mely csak egyes vidékeken, egyes nyelvjárásokban dívik. Nem írjuk : *fejtoget, ereszködik, következők, erősön, dühösön, magoson, parasztoson, kormány, füzet (fizet), kíván, késér, ides, szíp, lú, kú, mútat, vidék, hir, szüz, huz, tanító, hamisittatlan* stb. — Ilyeneket (a nyelvészeti tárgyalást nem említve) csakis jellemzés végett alkalmazunk, ha az illető vidék népét léptetjük föl a népszínműben, népies elbeszélésben stb.

Némely nyelvjárás a hosszú *í, ű, ú* helyett is rendszerint rövid *í, ü, u* hangot ejt. Művelt köreinknek és nyelvjárásainknak többsége az illető szókat hosszan ejti, tehát az írásban is a hosszú hangot kell szabályosabbnak tartanunk, így :

*víz, tíz, síp, szín, színes, vígan, bizik, bíró, sírás ;
tűz, szűz, szűk, szűkölködik, gyűr, tűr, szúr, fúz ;
úr, rúd, lúd, kút, húsz, bús, húz, szúr, nyúlik* stb.

A névszók közül néhánynek kötőhangzós alakjában minden nyelvjárás megrövidíti a többeli hangzót : *vizet, tízenegy, tűzes, uram, rudat, ludak, huszadik* stb. Más szókban mindig hosszú marad : *sípot, szüzet, búsan* stb.

Szintén hosszú az igeképző *-it* : *tanít*, s a melleknévképző *ú, ű* : *nagyfokú, félkezű*. Ellenben mind a kiejtés, mind az írás ingadozik az *-ül, ül* igeképzőben és névragban, továbbá az olyan *ú ű* végű névszókban, melyekben az *ú ű*-t nem érezzük képzőnek ; tehát : *fordul, vitézül* vagy *fordul, vitézül ; bosszú, gyűrű* vagy *bosszu, gyűrű ; hosszú, keserű* vagy *hosszu, keserű ; kívül* vagy *kivül*. De az *ul ül* igeképző rövid, ha utána a ragozásban vagy szóképzésben magánhangzó következik : *fordulok, fordulat, induló, feszülés*.

18. II. Vannak esetek, melyekben a műveltek kiejtése is annyira megoszlik, hogy kétféle írásmódot kell jogosultnak elismernünk. Ide vágó fontosabb jelenségek a következők:
19. a) az *e* (*ë*) mellett az *ö* is el van fogadva a következő szókban (melyeket nemcsak a déli Alföld s az udvarhelyi szélesség, hanem a Dunántúl is *ö*-vel ejt):
- fel, felett, felséges, fenn, fent, fenség; megett, megé;*
föl, fölött, fölséges, fönn, fönt, fönség; mögött, mögé;
- csepp, csepeg; per(el); veres; fergeteg; csend(es);*
csöpp, csöpög; pör(öl); vörös; fürgeteg; csönd(es);
- fedél, fedez; szeglet; cseberből vederbe;*
födél, földöz; szöglet; csöbörből vödörbe.
20. b) A névszónak régiebb *-jok, jök* és *-ok, ök* személyragja mellett használatos az újabb *-juk, jük, -uk, ük* is:
- ruhájok, cseppjök vagy csöppjök, hátok, életök;*
ruhájuk, cseppjük vagy csöppjük, hátuk, életük.
21. c) Még egyes más szókat és szóalakokat is kétféleképp írunk; ezekről a szójegyzék ad fölvilágosítást (pl. *jöni* és *jönni*, *néhány* és *nehány*, *óhajt* és *ohajt*, *lélekzés* és *lélegzés* stb.).
22. **Jegyzet.** A verselésben és szépprózában az egyaránt megengedett irodalmi formák közti választás sok esetben nem véletlen, sem nem önkénytelen, hanem vagy a mérték s a rím, vagy a széphan-g-zás követelménye ad irányt az írónak. Így tette pl. Petőfi «Az árva lány»-ban *szegezék* helyébe utólag ezt: *szögezék*, «A ledől szobor»-ban *öveztek fenn* helyébe ezt: *öveztek fönn*; így kerülheti az író a *gyűrűjük, bosszujuk, közölök*-féle alakok egyhangúságát s tehet helyükbe ilyeneket: *gyűrűjök, bosszujok, közölük* v. *közülök*. De a rendes prózában az ilyen válogatást nem lehet kötelező szabályvá tenni. — A költő s a szépprózaíró módjával alkalmazhatja az élőbeszédnek az irodalmi szokástól eltérő alakjait is, kivált olyanokat, melyek közkeletűek, pl. *kezire, kedviért, fölibe; mindjár', azér'; vóna, vón, kéne, átalános; abbul, égrül, fejtül*.
23. III. Végre egyes esetekben az irodalmi hagyomány oly erős, hogy a kisebbség kiejtését tartja meg, tehát olyan kiejtést jelölünk az írásban, mely a multban volt a többségé, sőt néha olyant, mely egyáltalán eltűnt már a magyar kiejtésből (legalább a népéből). Így:
24. a) A *honnan* kérdésre felelő névragokat vagyis a *-ból, ből, -ról, ről, -tól, -től* ragokat ma is általában *ó, ö*-vel írjuk, ámbár az *u, ü*-vel való ejtés a műveltek beszédében is nagyon el van terjedve.

Költőknél rímben s a mérték kedvéért gyakoriak a *-búl, bül, 25.*
-rui, rül-féle alakok is, sőt itt-ott prózairók is alkalmazzák.

A névutókban az *ó, ő* és *ü* ingadozik. Szokásosabb *ó*-val, 26.
ő-vel a *honnan* kérdésre: *alól, elől, felől, mellől*, de *u, ü*-val, *ü, ú*-vel:
főlül, közül, mögül. A *hol* kérdésre *u, ü*-val, *ü, ú*-vel: *alul, belül,*
elül, felül v. *főlül, hátul, kívül, keresztül*.

A *-stul -stül* ragot rendszeren *u ü*-vel írják: *apjostul, tőstül.* 27.

b) Az *e*-végű személyragos névszók további ragozásában 28.
i-re változik az *e*, pl. *keze: kezibe, kezire, nénje: nénjinek,*
nénjitől. Az irodalmi szokás — részint a hagyománynál, részint
egyéb *e*-végű szók hatásánál fogva (minő *eke: ekét*) — ezeket
is rendszeren *é*-vel írja: *kezébe, kezére, nénjének, nénjétől*.

c) Az *ly* betűt az irodalom megtartja — ámbár a nyelv- 29.
járások nagy része *j*-vel vagy *l*-lel ejti — a következőkben s
néhány más szóban:

lyuk;

selyem, hólyag, hályog, vályog, vályu, zsálya, pálya, 30.
gulya, gólya, pólya, hülye, bolyog;

kályha, mályva, polyva, golyva, bolyhos;

zsemlye, boglya, saroglya, máglya, fáklya;

gömbölyű, nyavalya, rokolya, nyoszolya, naszpolya;
csoroszlya; ámolyog, sompolyog, imbolyog, tévelyeg;

hely (helyett stb.), súly, süly, moly, foly, mély; 31.

sekély, csekély, fekély, személy, seregély; sirály, ho-
mály, király; Mihály, Keresztély, Károly; mosoly (moso-
lyog stb.), komoly, gomoly, czoboly, bagoly, bögöly, fogoly,
ráspoly, tarsoly, zsámoly, Ipoly, pöröly; zsindegy, metely,
pehely, kehely; guzsaly, padmaly, tavaly (és taval);

ily, oly (ilyen, olyan, ilyes, olyas, olykor stb.); mily(en),
mely(ik); — gally és galy, süllyed és sülyed;

vége az *-ály, ély* főnévképzőben: *veszély, aszály, apály, 32.*
dagály, szabály, engedély, szenvedély stb.

d) Az irodalmi szokás megtartja a régi *l*-et a következő 33.
szókban: *bolt, folt, told, old, nyolcz, holnap; zöld, föld, völgy,*
öltözik.

Így van általánosán elterjedve a kurtább és könnyebb ejtésű 34.
kocsmá, kocsmáros s azért ajánlatosabb, mint az irodalomban ma is
dívó *korcsma, korcsmáros*.

4. §. A szóelemző írás esetei.

35. I. Az összetett, továbbá a képzős és ragos szókat úgy iparkodunk írni, hogy az élénken érzett szóelemek mind kitűnjenek. Ennélfogva az ilyen szókat — hacsak igen nagy változást nem szenvedtek — úgy írjuk le, ahogy a szóelemek külön-külön ejtve hangzanak, nem pedig úgy, mint az egész szónak egységes hangzása szerint kellene írni. Példák:
36. a) összetételek: *mennyország, mennydörgés, zsebkendő, háztető, tőzgyökeres, pénzeszsák* (pedig ezeket így szokás kiejteni: *mēnyország, mēnydörgés* v. *mēndörgés, zsepkendő, hástető, tőzgyökeres, pénzészsák*) — *jeggyűrű, ésszerű, gyászszertartás* (pedig a kettős *gygy*-t és *ssz*-et rövidítve *ssz*-nek szoktuk írni s e szerint így volna: *jeggyűrű, ésszerű, gyásszertartás*);
37. b) képzős szók: *mennyezet, biztat, neheztel, hazudtol, vágtat, csapda, igazság, egészség, költség* (pedig így ejtjük: *mēnyezet, bisztat, nehesztel, hazuttol, vāgtat, csabda, igazság, egésség, kölcség*);
38. c) ragozott szók: *aszt, fogtam, csukd (be), keresd meg, füstbe, kezdtek, fonjatok, atyja, egyszer, látsz, gondolja*, (pedig így ejtjük: *aszt, foktam, csugd be, kerezsd mēg, fűszdbe, kesztek, fonnyatok, attya, écczēr, lāccz*; és sok nyelvjárásban: *gondója* stb.).
39. Ha a hangzáshoz való viszonyt tekintjük, a szóelemző írásban a következő hangváltozások megjelölését mellőzzük:
40. 1. Nem fejezzük ki a lágy és kemény mássalhangzók egymáshoz való hasonulását, noha ez a magyar kiejtésben rendszerint beáll. Pl.:
- írva: *dobszó, virágcserep; adhat, többség; áztam, egykor* (ejtve: *dopszó, virákcserép; athat, tőpség; ásztam, étykor*),
írva: *szarvasbőr, lakbér; keresgél, lakzi; ereszd el* (ejtve: *szarvazsbőr, lagbér; kerezsgél, lagzi; erezd el*).
41. 2. Nem írunk *n* helyett *m*-et akkor sem, mikor ezt ejtjük helyette a rá következő *b* miatt:
- írva: *Debreczenben, katlanba, vászonból*,
(ejtve: *Debreczembn, kattlambn, vászomból*).
42. 3. Ha *t, d, n* (vagy *ty, gy, ny*) mellé *j* hang kerül, a kiejtésben *ty, gy, ny* vagy *tty, ggy, nny* hangokká olvadnak össze, de az írásban külön hagyjuk a két elemet:

írva: látja, botjuk, — padja, adj, — honja, bánja
(ejtve: látya, bottjuk, paggya, aggy, honnya, bánnya);
írva: tartjuk, kardja; — atyja, hányják, hagyjon
(ejtve: tartjuk, kargya; — attya, hánnyák, haggyon).

De *higgyen* helyett nem helyes *higgyjen*, mert itt a *gy* 43.
nem a szótó hangja, hanem a fölszóító mód jele, mint ezekben
vigyen, légyen.

4. Ha *t-sz, d-sz, gy-sz* és *t-s, d-s, gy-s* kerül össze, az 44.
első három hangcsoport helyett *ccz* hangot, a másik három helyett
ccs hangot ejtünk, de az írásban külön jelöljük a két-két hangot:
írva: *vetsz, adsz, egyszer; rútság, vadság, nagyságos*
(ejtve: *veccz, accz, écczér; rúccság, vaccság, naccságos*).

II. Az eddigiekben a hangnak csak egy-egy jellemvonása válto- 45.
zik, s azért hanyagolhatjuk el e változásnak megjelölését. Ellenben
ha valamely hang egészen más hangnak ad helyet vagy
pedig nyomtalanul elvész: akkor nem írjuk többé az
eredeti hangot s csakis az újabb hangzást tüntetjük föl a szó
képében. Ilyen esetek a következők:

1. A *t*-végű igetők fölszóító módja a *j* hangot tel- 46.
jesen elváltoztatta s ilyenkor legnagyobb részt vagy *cs*-féle, vagy
tisztá *s*-féle hanggal ejtjük.

a) A *cs*-féle hangot ilyenkor *ts*-nek írjuk: *tarts, önts, 47.*
fűts, taníts, — tehát föltüntetjük még az igetőnek végső *t* hang-
ját, de már *s*-et írunk a *j* módrag helyébe.

b) Az *s*-féle hangot mindig kettőztetve (hosszan) ejtjük s 48.
kettős *ss*-el írjuk: *fuss, vess, nyiss, láss*, — tehát sem az
igető véghangját, sem a mód ragját nem tüntetjük föl eredeti
alakjában.

2. Gyakran elvész a ragnak kezdő vagy a szótónek végső 49.
mássalhangzója, de nyoma marad a szomszéd hangnak pótló
nyújtásában vagyis kettőztetésében. Ilyenkor ezt a hang-
változást fejezzük ki az írásban, nem pedig az eredeti hangzást.
Ez történik

a) a következő ragos alakokban: 50.

a tárgyas igeragozás *j*-hangú alakjaiban a *z, sz, s* végű
igetőkben: *hozza, eszszük, olvassátok* stb. (e h. *hozja* stb.);

a fölszóító módban ugyanazon igetők s azonfölül az *szt, 51.*
st végűek után (mert ezek ilyenkor elvesztették a *t*-t): *nézz,*
halászsztatok. játszszunk, essünk, eresszen, fessétek stb. (e h.
néjz, halásziatok, esjünk, eresz(t)jen stb.); — így még *tedd,*
vidd, e h. *tegy(e)d, vigy(e)d* stb.

52. néha az *s*, *cs*, *z*, *sz*-végű névszók személyragos alakjaiban is: *jussa*, *sassa*, *mássa*, *öcsce*, *öcscsük* (e h. *öcsje*), *szusza* stb.);
53. a *-vel* és *-vé* ragos névszókban: *sípval*, *dobbal*, *kézze-lábbal*, *karddal*, *bolonddá*, *csúffá*, *vizzé*, *szorosbbá* stb. (e h. *sípval*, *bolondvá*);
54. b) a szótőben az *az*, *ez* névmás ragos és képzős alakjaiban (kivéve a tárgy esetet): *annak*, *erről*, *avval*, *evvel*, *ahhoz*, *ehhez* (*aval*, *evel* és *ahoz*, *ehez* nem köznyelvi, csak nyelvjárási alakok), *akkép*, *ekként*, *akkor*, *ettől* stb., *annyi*, *ennyi*, *afféle*, *efféle*, *abbeli*, *ekkor* stb. (e h. *aznak*, *eznyi*, *azbeli* stb.) A névutóval való összeírásakor azonban nem kettőztetjük a névutó kezdőbetűjét: *aközben* (nem: *akközben*).
55. 3. Néha a szóképzésben minden nyom nélkül elveszett az alapszó végső mássalhangzója vagy magánhangzója, s ilyenkor természetesen szintén nem írjuk ki; pl. *kacsingat*, *tekintget*, *bólingat* (de így is mondjuk: *tekintget*, *bólingat*); — a *piski híd*, a *petri gulyás*, az *oroszi pap*, a *május 3-iki vásár*, *félegyházi* (e h. *piskii*, *petrii*, *oroszii*) stb.
56. Egy pár esetben mégis kifejez elnémult hangot az irodalmi szokás, t. i. a *bolt*, *zöld*-félékben (l. 3. §. III. d), melyekben megtartjuk a hagyományos *l*-et, továbbá az ilyen szókban: *moh*, *juh*, *cseh*, *méh*, *czéh* (*mohból*, *juhnak*, *czéhbe* stb.). E *h*-val való írás onnan van, hogy a kötőhangzós alakokból — minők *mohos*, *juhot*, *csehek* — a *h*-t iparkodtak megtartani a többi formában is, hogy a szótőnek egysége meg legyen őrizve. Itt tehát a szónak egyes formái a többiek analogiáját követik, a minthogy a szóelemző írás általában azon a belső analogián, azon a törekvésen alapszik, hogy egy-egy szócsaládon belül az alaprézs vagyis a szótő állandó legyen.
57. **Jegyzetek.** Magától érthető, hogy a szófejtés nem lehet irányadó, mikor a szóelemek valami okból annyira el vannak homályosodva, hogy többé nem érezzük őket. Így pl. *kezkenő*, *senki* helyett nem kell *kezkenő*, *senki*; *bontás* helyett nem kell már *bom-tás*, *kesztyű* h. *keztyű* vagy viszont *küzdés* h. *küszdés* (ámbar *kesztyű* a *kéz*-ből, *küzd* a *küsz-köd-ik* alapszavából származik; viszont *küszködés* helyett sem kell *küzködést* írni, mintha amaz a *küzd* igéből származnék).
58. *Menyegző* helyett nem írunk többé *menyekzöt*, noha régen *menyegző* volt (s megvolt az igéje is: *menyegkezik*). *Lélekzés* helyett is írunk *lélegzést*, mert az eltérő jelentés miatt már nem teszszük kapcsolatba a *lélekkel*.
59. Azt még írjuk: *hagyd itt*, *hagyd el*; de már az engedelmet kérő indulatszó csak így helyesítható: *hadd*; részint mert elmosódott benne a hagyás képze (úgyhogy néhol így ejtik: *had egyek*, *ha'llám*, *ha'ném*), részint az *add*, *vedd*-félék példájára. Szintúgy *ladd*-e h. *lüt(o)d-e*.

Így találkozunk mind gyakrabban a *remél* alakkal a *remény(eni)* 60.
forma mellett. — Az *aggat*, *szaggat*, *faggat*, *nyaggat* pedig sokkal
kelendőbb és helyesebb a mesterkelt *akgat*, *szakgat*-féle formáknál.

Iktat és *labda* helyett *igtat* és *lapda* mindenképen rosszak, mert 61.
a bennük jelölt szófejtés teljesen alaptalan.

Éjtszaka, *korántsem* — ezeket sokan hibásan rövidítik a 62.
közkiejtés ellenére így: *éjszaka*, *koránsem*.

Vannak viszont esetek, hogy egy-egy ilyen irodalmi szófejtés 63.
(mintegy irodalmi népetymologia) annyira esábító volt, hogy
eredményét általánosan elfogadták s ezentúl is meg lehet hagyni. —
Uccza helyett (mely eredetileg *uliczá*-nak hangzott), most *utczát* írunk,
mert az *út* fogalmához kötjük. — *Külömb* helyett *különb*-et is írunk,
mert a *külön*-hoz kötjük (így *külömben* helyett *különben*). — Így írnak
a *ként*-ragos *önként* helyett *önkényt*-et is, mert az *önkény*-hez kap-
csolják s mert ellentéte az *önkénytelen*. (Hasonlókép *viszálykodik* h.
viszálykodik, mert a *viszály*-hoz fűződik. Kevesebben írnak *botrán-*
kozás h. *botránykozás*-t a *botrány* kedvéért). — A régi *aluttam*,
feküttem, *alunni*, *fekünni*, *alugy*, *fekügy* stb. helyett ma azt írjuk:
aludtam, *feküdtem*, *aludni*, *feküdni*, *aludj*, *feküdj*, még pedig a
nyugodtam, *tudni* féle igék mintájára (azért a régi *alutti*, *fekütti* helyett
még *aludott*, *feküdütt* is járatos a *nyugodott*, *tudott*, *ütödütt* ana-
logiájára).

Rögtön és *mindjárt* megtartották a hagyományos írásmódot, 64.
noha az elsöben nem érezünk *rög* igét (csak a nyelvjárási *rögvest*
mutat erre), a másodikban pedig elhomályosult a *mind* és a *járás*
képzete.

Még egy megjegyzés szükséges néhány rag és képző írására 65.
nézve. A befejezett cselekvésnek *-tt* jele (akár az igében, akár az ige-
névben), továbbá a *-tt* helyrag és a fokképző *-bb* csak magánhangzó
után tartják meg hosszúságukat: *állott*, *adott*, *hittam*, *Győrött*, *Pécsett*,
közötte, *éretted*, *több*, *magasabb*. Mássalhangzó után mindig egyszerűen
írjuk és ejtjük őket: *álltam*, *állt*, *kért*, *folyt*, *Kolozsvárt*, *Vásárhelyt*,
köztünk, *érte*, *magasb*, *szorosb*. (Azért a *kevésbé* mellett *kevésbé*-t
is írnak, egy *b*-vel.) Fölsöleges óvatosság ilyeneket írni: *menitt* (ige-
névül), *kedveltem* („dilectissime”), *Kolozsvártt*, *Vásárhelytt*, *érttem*.

Szintoly kevésbé jelöljük az eredeti kettőzetést az ilyen föl- 66.
szólító formákban: *hozd*, *véssd*, *ereszd*, (nem *hozzd*, *véssd*, *ereszszd*,
pedig eredetileg: *hozzad*, *véssed*, *ereszszed*).

Ellenben megtartjuk az eredeti kettős hangot a *d*-végű igéknek 67.
ugyanazon alakjában, ha nem ejtjük is ki, pl. *hordd el magad*,
küldd át, *mond meg*; *Isten áldd meg a magyart*!

5. §. Egyszerűsítések.

Egyes esetekben, kivált a *l e g g y a k r a b b a n* előkerülő 68.
szókban és alakokban az egyszerűsítés vagy rövidítés szüksége
arra vezetett, hogy a kiejtés vagy a szóelemzés rovására rövi-
dített írásmódot alkalmazunk.

1. A kiejtés ellenére rövidítjük a következőket: 69.

a) *Egy*-et írunk *eggy* helyett, ámbár országszerte *eggyet*
ejtenek. De egyes származékait csakugyan egyszerű *gy*-vel mond-

- juk: *egyedül, egyed, egyén, egyetlen, egyetlenben* (s egyszerű *gy* hangzik a mássalhangzón kezdődő ragok előtt is: *egyre, egybe, egynek* stb.).
70. b) *Olyan, ilyen, milyen, melyik, oly, ily, mely* stb., ámbár a magyarság jó része kettőztetett mássalhangzóval ejti: *ojjan, ijjen* vagy *olylan, ilyen*, vagy *ollan, illen* stb. A rövidítés mellett szólott az is, hogy nyelvjárásainknak más része csakugyan röviden ejti (*ijen, ojan* stb.).
71. c) *Épen* most, *ép* annyi, *miképen, máskép* — ámbár a nyelvjárások nagyobb része így ejti s azért így is írható: *éppen, épp, miképpen, másképp*.
72. d) Az -s képzős melléknveket s a *kis* szót is mindig egy *s*-sel írjuk: *csinosat, véresek, füstösek, magasan, helyesebb, erősebb, kisebb* stb. (nem pedig *csinossat, füstössek, erőssebb, kisebb*). Az egyszerű *s* írását a takarékságon kívül előmozdította egyrészt az, hogy a ragtalan alakot mindig rövid *s*-el mondjuk: *csinos épület, magas erdő, helyes arány*, — másfelől még az a körülmény, hogy némely nyelvjárások az *s*-képzőseket csakugyan egyszerű *s*-el ragozzák: *csinosak, füstösek, füstösen* v. *füstösen, magoson* v. *magosan* stb.
73. Ellenben: *friss, frissen, frissebb* (vö. *friss* asszony, de *kis-asszony*.)
74. **Jegyzetek.** *Esső* helyett *esőt* a szófejtés kedvéért írunk, mert az *es-ik* származékának érezzük; különben némely vidéken ejtik is egyszerű *s*-sel. — *De rossz és könny* helyett nem szabad *rossz-at* és *könny-et* írni (azonban *könny* h. *könnyű*, mert ehhez a *könny*, mely *könny*-ből lett, úgy viszonylik, mint *nedű-höz* a *nedv*, *szaru-hoz* a *szarv*).
75. *Új* „novus”, *újak, újabb, újonnan* stb. (ámbár így is mondják: *ujjak, ujjabb*). Ellenben két *j*-vel írjuk a kéz *ujját* s a ruhaujját.
76. *Utánam, rólam, tőled, belőle*, nem pedig *utánnam, róllam, tőlled, belölle*.
77. *Lesz*, nem pedig *lessz* (vö. *leszek, leszel*, és *vesz, tesz*).
78. 2. A szóelemzés ellenére rövidítjük a következőket:
- a) *Főnség(es), benső, fenső*, továbbá *fönt, lent, bent, kint* — ámbár ezek a *fönn, lenn, benn, kinn* szókból vannak alkotva.
79. De a *fönn, benn, künn* szóknak összetételeiben az általános szabály szerint megmarad az *n*-nek kettőztetése: *fönntart, fennforog, fönnhangon, bennsül, bennreked, künnreked* stb. (nem: *föntart, fenforog* stb.).
80. A *föl* kedvéért azt írják: *fölebb, felebbezés, belebb*, de ez nagyon is ellenkezik a kiejtéssel; helyesebb így írni: *föllebb, (föllebez)*, vagy *fellebb (fellebez)*, vagy *feljebb* és *bellebb* vagy *beljebb*. Helyesebb továbbá *kijebb, lejebb*, mint *kiebb, leebb* (a köznyelvi kiejtés tulajdonképp *kijebb, léjebb*).

b) A szóvégi kettőztetett mássalhangzókat nem írjuk hármával akkor sem, ha a *-vel* és *-vé* ragok járulnak hozzájuk, tehát *tollal*, *tettel*, *csöppel*, *jobbá*, *szebbé* stb. (nem *tolllal*, *tetttel* stb.) — Kettéválasztáskor is csak *tol-lal*, *tet-tel*, *job-bá* stb.

c) A kétjegyű mássalhangzókat, — *ny*, *gy*, *sz*, — kettőztetés esetén rövidítve („csonkítva“) írjuk: *nyny* helyett *nny*-stb. Pl. *menny*, *könnny*, *meggy*, *buggyan*, *poggyász*, *rossz*, *hosszú*, *annyi*, *mennyi*, *pottyán* stb.

Ha azonban a kettőztetés ragozás által keletkezik, mind a két kettős betűt csonkítatlanul kiírjuk, hogy a szótő formája ne változzék: *leánynyal*, *araszszal*, *parázsszá*, *veszszén* stb.

Sor végén, kettéválasztás esetén, különben is kiírjuk az egész kétjegyű betűt: *köny-nyez*, *bugy-gyan*, *locs-csan* stb.

6. §. Az idegen eredetű szók.

Az idegen eredetű szók részint meghonosult szók, melyek nyelvünkben közkeletűek (jövevényszók), részint pedig valóságos idegen szók, melyeket még nem érezünk a mieinknek. Magyarosan csak a meghonosult szókat írjuk, a valóságos idegen szók közül pedig csak azokat, melyek nem latin-írású nyelvekből vannak véve. Például magyarosan írjuk: *krónika*, *április*, *szeptember*, *október*, *frank*, *méter*, *hektoliter*, *telefon*, *óda*, *dráma*, *tragédia*, *próza*, *bronz*, *gipsz*, *zsiráf*, *frakk*, stb.

Az orosz, szerb, török, arab, perzsa, indiai stb. szavakat kiejtésük szerint írjuk, a hogy s a mennyire magyar betűikkel kifejezhetjük: *czárevics*, *czezárevics*, *czárevna*, *zemsztvo*, *sztaroszt*, *sztotnya*, *verszt*, — *burnusz*, *sejkh*, *khalifa*, *padisah*, *sah*, *efendi* stb.

Átírjuk azonban magyarosan a latin-írású szláv nyelvek szavait is (a horvát, szlovén, tót, cseh, lengyel szavakat), továbbá az oláh nyelv szavait, mert betűik sokszor nagyon eltérők s helyesírásuk közönségünknek nem eléggé ismeretes; pl. *zsvió*, *szláva*, *szetreászka*, *czine mintye*.

Óvakodni kell attól az idegenszerűségtől, hogy az ilyen nyelvek szavait német, francia, angol helyesírással ne írjuk, pl. *zarewna*, *starost*, *burnus*, *chalifa*, *padischah* stb.

A régi görög szókat a nálunk divó hagyományos írásmód szerint latinosan írjuk, mert eleinte a latin nyelv közvetésével kaptuk őket. Csak a c helyett írunk, mikor k-nak ejtjük, k betűt. Példák: *physiokratia*, *oekonomia*, *actiologia*, *scytha* stb.

7. §. A tulajdonnevek.

90. A tulajdonnevek sok tekintetben külön elbánás alá esnek.

A magyar tulajdonnevek közül először is a családnevek maradnak el a ma dívó írásmódtól, a mennyiben az illetők maguk is régiesen írják nevüket. Így maradt meg e nevekben sok elavult betű:

y = i: Fáy, Csáky, Lónyay;
eő, ew = ö: Eötvös, Beöthy, Dessewffy, Thewrenk;
aa, aá = á; oo, oó = ó: Gaal, Maár; Soos, Joó;
th = t, gh = g: Kossuth, Németh; Végh, Bangha;
ch, cz, ts = cs: Széchenyi, Czech, Takáts;
s, 's = zs: Sennyey, 'Sigray, Jósika, Dessewffy, O'sváth;
w = v: Wesselényi, Wiczay.

1. Ezekre nézve van néhány általános szabály: 1. Erdélyi nevekben szokatlan az *y*, tehát *Teleki, Gyulai* stb. 2. *ny, ly, gy* után is rendszerint csak *i* van: *Wesselényi, Szentkirályi, Széchenyi, Szüldgyi* (de *Batthyány*); 3. *y* előtt rendszerint *th, gh* van, nem *t, g*, hogy *ty, gy* ne kerekedjék belőle: *Maróthy, Baloghy* stb. (kivétel: *Vörösmarty*).

92. Némely helységnévben is megmaradt a régies írásmód; ezekre nézve a hivatalos helynévtárban fölvett alak az irányadó.

93. Nincs helyén az eltérő írásmód keresztnevekben, pl. *Mártha, Mathild, Edith, Judith, Fanny, Betty, Lydia*, helyesen: *Márta, Matild, Edit, Judit, Fanni, Betti, Lídia*.

94. Az idegen tulajdonnevekre nézve általában ez a szabály áll: a latin betűkkel író népek tulajdonneveit meg-hagyjuk változatlanul, egyéb népekét a kiejtés szerint írjuk le, a görög neveket pedig latinosan írjuk vagy legalább az egyes betűket helyettesítjük a megfelelő latin betűkkel.

95. a) E szerint a latin, olasz, spanyol, francia, angol, hollandi, német, svéd, finn, oláh nyelvű személy- és helyneveket, továbbá, a mennyire lehet, a latin-betűs szláv nyelvekét (ilyen a horvát, szlovén, tót, cseh, lengyel) minden változtatás nélkül írjuk, pl. *Caesar, Boccaccio, Michelangelo, Lionardo da Vinci, Cervantes, Rousseau, Shakspere* v. *Shakespeare, van Dyck, Goethe, Väinämöinen, Koszciusko* (olv. *Koszciuszko*), — *Praeneste, Bologna, Aranjuez, Marseille, Manchester* stb. stb.

96. b) Az orosz, török, arab, perzsa, indiai stb. neveket kiejtésük szerint írjuk, a hogy s a mennyire magyar betűinkkel kifejezhetjük: *Tolsztoj, Turgényev, Dosztojevszkij, Anyégin, Gorcsakov, Ruzstem, Szákuntala, Mahészacsandra, Dnyeper, Irtis, Jenikőj, Iszpahán, Altaj* stb. (De az orosz tulajdonnevekben a

magánhangzókat rendszerint eredeti értükük szerint, nem pedig mai kiejtésük szerint írjuk át, pl. *Potemkin*, *Berezov*, holott a mai kiejtés *Patyómkin*, *Berjózov*.)

Óvakodni kell itt is attól az idegenszerűségtől, hogy az ilyen 97.
nyelvek szavait német, francia, angol helyesírással ne írjuk, pl. ne így: *Tolstoi*, *Turgenjeff*, *Schuwaloff*, *Gortschakoff*, *Werescsagin* (elül németesen, középen magyarosan), *Mahesachandra*, *Dnjeper*, *Irtisch*, *Allai* stb.

c) A görög tulajdonneveket vagy latinosan írjuk, vagy az 98.
eredeti görög betűkhöz hiven. Ez utóbbi esetben különösen a latin *ae*, *oe*, *i* helyett az eredeti *ai*, *oi*, *ei* s a latin *-us*, *um*, *ae*, *i* szóvégek helyett az eredeti *-os*, *on*, *ai*, *oi* szerepel; a római *c* helyett pedig *k* (és *ch* helyett *kh*), pl.

Phidias, *Cecrops*, *Croesus*, *Bacchus*, *Aeschylus*,
Phaidias, *Kekrops*, *Kroisos*, *Bakkhos*, *Aiskhylos*.

A latinbetűs nyelvek nevei közül is egészen magyarosan 99.
írjuk azokat, a melyek mi nálunk is népszerűek, úgyhogy már bizonyos magyaros kiejtésük is megállapodott. Ilyenek pl.

Krisztus, *Dárius*, *Homér*, *Herkules*, *Ráfael*, *Napoleon*;
Athén, *Trója*, *Spárta*, *Konstantinápoly*, *Róma*, *Nápoly*,
Milánó, *Velence*, *Párizs*, *Drezda*, *Lipcese*, *Boroszló*, *Bréma*,
Tübinga, *Prága*, *Varsó*, *Krakó*;

Kaukázus, *Etna*, *Vezúv*;

Rajna, *Majna*, *Szajna*, *Elba*, *Visztula*.

(Tehát nem *Homer*, *Troia*, *Paris*, *Vesuv*, *Elbe* stb.).

Ide tartoznak különösen az országok és világrészek 100.
és a népek nevei:

Európa, *Ázsia*, *Afrika* v. *Áfrika*, *Amerika*, *Ausztrália*;
Egyiptom, *Arábia*, *Feniczia*, *Palesztina*, *Szíria*, *Perzsia*,
Svájc, *Karintia*, *Stájerország* v. *Stíria*, *Dalmácia*, *Elzász*, —
Kína, *Algír*, *Mexikó* stb.

stájer, *gót*, *szláv*, *szlovén*, *rutén*, *litván*, *fríz*, *perzsa* stb.

(Tehát nem *Europa*, *Australia*, *Egyptom* v. *Aegyptus*,
Phoenicia, *Persia*, *Schweiz*, *Steierország* v. *Styria*, *góth*, *sláv*,
persa stb.).

Jegyzetek. Minden idegen név végén magyarosan ékezzettel 101.
írjuk az *o*, *ö*, *a*, *e* betűket az olyan ragos alakokban, melyekben e hangok nálunk csak megnyújtva kerülnek elő, pl. *Cicerónak*, a *Monte Pincióra*, *Arcóban*, *Rivában*, *Karlsruheban*, *Ahótól*, *Väinönek* (*Aho*, *Väinö* finn nevek).

A francia s némely angol nevek végén nehézséget okoznak az 102.
úgynevezett néma vagyis ki nem mondott hangok, mert a magyar ragozásban nem vehetjük számba s az írásban még sem hagyhatjuk el őket. Nem mondjuk pl. *Voltairének*, *Shaksperétől*, *Mussetet* (hanem *Voltérnek*, *Sekszpirtől*, *Müsszét*). Ilyenkor tehát úgy segítünk

magunkon, hogy a változatlan idegen névhez kötőjellel függesztjük a ragot: *Voltaire-nek, Shakspeare-től, Voltaire-t, Musset-t.* — Így az -i képzővel is: *shakspeare-i szellem, mollière-i helyzet.*

103. Nem tartozik ugyan szorosan a helyesíráshoz, de gyakorlati szempontból említendő itt az idegen család- és keresztnévek szörendje. Egyes idegen tulajdonneveket a magyar nyelvszokás egészen az eredeti formában fogadott el, mert magyaros formában nagyon is szokatlanok s furcsák volnának; pl. *Paolo Veronese, Leonardo da Vinci, Ines de Castro, Wolfram von Eschenbach, Walther von der Vogelweide, Hans Sachs.* De a kivételes szokást nem lehet szabálylává tenni. A külföldi tulajdonneveket tehát rendesen a magyar nyelvszokás szerint a keresztnév hátratételével írjuk le, még akkor is, ha a keresztnévet, mint nálunk nem divót, nem fordíthatjuk is le: *Thiers Adolf, Gladstone Vilmos, Cotta Bernát, Parlatore Fülöp; Sacchi Archangelo, Fleischer Leberecht Henrik.* (Lexikonokban, névjegyzékekben külföldön is ez a rend divék.)
104. *Coriolanus, Ovidius, Vergilius, Horatius, Propertius, Homeros, Olympus:* a magyar hagyomány ezeket a teljes formákat kedveli, nem pedig a németeknél szokásos rövidítéseket: *Coriolan, Ovid, Vergil, Horác, Propercz, Olimp.* A versírók azonban az utóbbiakat is használhatják, sőt a *Homér* alak általánosan divék.

8. §. Összeírás és különírás.

105. Sokszor két-három szó együtt fejez ki egy fogalmat s kétség támad, vajon összeírjuk-e őket vagy pedig külön-külön. A kétes esetekben inkább a jelentés, mintsem a hangsúly igazíthat útba, mert pl. a *szép írást* és *nemes embert* legtöbbször ép úgy hangsúlyozzuk, mint a *szépírást* és *nemesembert.* Nem lehet ugyan minden ilyen esetre határozott szabályt fölláttani, de irányadók lehetnek a következő megjegyzések:
106. I. Mindig egybeírjuk az összetartozó szokat, mert szoros kapcsolatban álló összetételnek érezzük, a következő esetekben:
107. 1. Ha két főnév (vagy főnévül használt más beszédrész) birtokos vagy tárgyias viszonyban van egymással összetévé; pl.
- a) *fahéj, ágyuszó, könnyzápor, névnap, nyelvszokás; betegágy, égétszag; — hadnagy, násznagy, háznagy;*
 b) *igazmondás, jegykiadás, málfafoladás; — bünbánat, magaviselet; könyvvitel, nyelvérék.*
108. Az utczaneveket, minthogy az előtag többnyire személynév, csak kötőjellel szoktuk írni, pl. az *Erzsébet-körút,* a *Zrínyi-utca,* a *Múzeum-körút,* a *Király-utca;* kettős névvel: *Arany-János-utca, Deák-Ferencz-tér, Ferencz-József-part.*
109. Szintügy: *Kisfaludy-Társaság, Szent-István-Társulat.*

A személyneves utczanevekből még a melléknevet is kötőjellel 110.
 írjuk: a *Lónyay-utczai iskola, az Andrássy-úti paloták*.
 Ellenben egybeírjuk a *Terézvárost, Krisztinavárost* stb., továbbá 111.
 a *Dunapartot, a Tiszapartot* (a melléknév *dunaparti, tiszaparti*).

2. Egybeírjuk az összetett igeneveket, melyekben 112.
 az előtag többnyire tárgya az utótagnak:

bajvívó, rosszakaró, istenfélő, részvevő, mitévő, jótévő,
nagyehető, — szavatartó, színehagyó;

kárvallott, katonaviselt, életunt, — fékevesztett, színe-
hagyott;

vállvetve, karöltve, szájtátva, szemlesütve; háztűznézni;

de másféle összetett igeneveket is, melyekben az előtag a 113.
 cselekvőt jelöli:

lélekszakadva, szívszakadva, arczpirulva; szavahihető;
eszeveszett, ügyefogyott; — porlepett v. porlepte, isten-
adta stb. (de pl. a *munkás készítette* iparczikk).

3. A kétszavú melléknévek is rendszerint összetételek: 114.

a) ha összehasonlítást és fokozást jelentenek, pl.
jéghideg, villámgyors, méregdrága; dúsgazdag; vak-
merő; — legdrágább; legvalószínűbb, legelőkelőbb v. legelőbb-
kelő (legeslegjobb vagy pedig leges-legjobb, mint körös-körül,
unos-untalan);

b) ha szint (s részben szintén összehasonlítást) jelölnek: 115.
sötétzöld, haloványzöld, világoskék, — hófehér;

c) ha az előtag sorszám s utótagul a *fél* szó szerepel: 116.
másfél, harmadfél, negyedfél;

d) ha az utótag már szóképző módjára szerepel: 117.
becsületbeli; nagyszerű; macskaféle; egynemű; más-
fajta.

De tulajdonnevekből csak kötőjellel: *Ráfael szerű arcz,* 118.
a Gergely-féle naptár.

4. Egységes szónak veszszük az igét a közvetlen előtte 119.
 álló s reá vonatkozó igekötővel (*be, ki, föl, le, alá, el, meg,*
vissza, elő, hátra, szét, széjjel, össze stb.): *bemegy, kijön, föl-*
száll, leereszkedik, eltávozik, megérkezik, előkerül, összetart,
rátartja magát, megvan, elvan, meglesz, elleszünk stb. (*Ki-*
kinéz, föl-fölsóhajt, l. alább II. 2).

Nem helyes egybeírni az igekötőt az igével, ha nem erre, 120.
 hanem egy rákövetkező igenévre vonatkozik: *el fogják vinni,*
ki akarják húzni, le kell mondania, meg van kötve, el leszünk

fáradva (nem *elfogják vinni, kifogják húzni* stb., de *elkezd sírni, kiment vadászni*.)

121. 5. A névmások közül egy szóba írjuk:
 az ilyen nyomósított személynévmásokat: *enmagam, tenmagad, önmaga, önnönmagát* (ellenben *én magam, téged magadat; én nekem, te hozzád, ő miatta*, nem pedig *énnekem tehozzád*); *másodmagammal, többedmagával, jómagát* (de *úri magam; — a miatyánk*);
122. a mutató névmások közül: *ugyanaz(on), ugyanily(en), ugyanannyi, ugyanott, ugyanakkor* stb.; *egyazon; szintolyan, szintannyi, szintúgy* stb. (ellenben *ép olyan, ép(en) úgy* stb.);
123. a kérdőket: *kicsoda? micsoda?*
124. a határozatlan névmások közül: *valaki, valahogy* stb. *akármi, akárhol* stb. *bármely(ik), bármikor* stb. *kiki, mind-egyik, mindaz, mindez, mindkét* (de *mind a két, mind a három*), *mindannyian, mindenhol; semilyen, semerre* stb.; *sohasem* v. *sohse* (ellenben *senki sem, sehol sem, sehogy sem* stb.);
125. a vonatkozó (relatív) névmások, ill. kötőszók közül: *valahány, valahányszor* stb. (de külön maradnak: *a ki, a mi, a mely, a hol, a mint, a hányszor* stb.)
126. II. Kevésbbé szoros a kapcsolat azért az írás is ingadozóbb a következő esetekben:
127. 1. A mellérendelő összetételek közül az ikerszókat vagyis olyan összetételeket, melyeknek tagjai egyenrangúak s egymással rimelnek vagy alliterálnak, kötőjellel írjuk:
dül-fül, zúg-búg, csillog-villog, ország-világ;
tarka-barka, ingó-bingó, irka-firka, írul-pírul;
fúr-farag, mézes-mázos; — mende-monda, libeg-lobog;
sűrög-forog, csügg-lóg, lőt-fut, csúsz-mász;
csűr-csavar; — telides-teli, újdonat-új;
dült-fült, szánom-bánom; sebbel-lobbal, kénye-kedve stb.
128. Egybeírjuk ezeket: *zúrzavar, pörpatvar, búbanat, hóri-horgas, torzonborz, gézengúz.*
129. 2. Szintén kötőjelet alkalmazunk, ha a határozó szót vagy számnevet megkettőztetjük, s a számnevek közt olyankor is, ha két szám közt való határozatlanságot akarunk kifejezni:
olykor-olykor, lassan-lassan;
ki-kinéz, el-eljár, meg-megáll, le-leszáll;
egy-egy, ketten-ketten stb., *más-más (külön-külön);*
egy-két; ketten-hárman; ötször-hatszor, egyik-másik.

Ellenben ha igét kettőztetünk, nem kötőjelet, hanem vesszőt 130.
alkalmazunk (mert a két ige két mondatot tesz): *ment, ment,*
mendegélt; sírt, sírt stb.

3. Egyéb esetekben többnyire egybeírjuk a mellé- 131.
rendelő összetételeket (a melyekben t. i. az előtag nem
meghatározója, hanem egyrangú társa az utótagnak); pl.

járkel, szóbeszéd, hírnév, árapály, okosbolond, ma-
holnap; Budapest.

De kötőjellel szokásosak: *Szolnok-Doboka megye,* 132.
Jász-Nagykún-Szolnok megye; Ausztria-Magyarország, az
osztrák-magyar monarchia, a német-francia háború, piros-
fehér-zöld (fekete-sárga v. feketesárga).

4. Az igével az előtte álló határozót csak olyankor 133.
írjuk egybe, mikor a kettőnek tartalma egészen egységes képzetté
forr össze:

mennydörög; — egyetért, ellentmond;
észrevesz, végrehajt, szembeszáll, közvétesz, agyonüt,
odaad.

(Külön, két szóba írjuk az ilyeneket: *várva vár, kérve kér,* 134.
nőttön nő, fogyton fogy stb.)

Azonban rendszerint egy szóvá lesz a határozós ige, ha 135
főnevet képezünk belőle (így pl. ez is: *nefelejcs*):

nagyra lát: nagyralátás; szemre hány: szemrehányás;
tudni vágy: tudnivágyás; férjhez mén: férjhezmenetel.

Az így alakult igenevet csak olyankor vesszük egy 136.
szónak, ha egészen melléknévi vagy főnévi jelentést vesz föl:

szemrehányó tekintet, messzevágó, rögtönítelő, semmire-
kellő; jóra való, tudnivaló;
szemszedet, körmönfont. mondvacsinált;
nyakra való, messzelátó, előljáró stb.

Ha inkább érezhető még az igei jelentés, akkor a határozó 137.
külön szónak marad, pl. *a rendjelre vágyó nyárspolgár*
(vö. *nagyra vágyó*), *a szakomba vágó dolgozó* (vö. *messze-*
vágó), *a borra való tekintettel* (vö. *borra való*), *a mezőn*
szedet virágok (vö. *szemszedet*).

5. A jelző a főnévvel szintén csak olyankor válik 138.
összetétellé, ha a kettő valami új, egységes fogalom kifejezőjévé
lett, nevezetesen ha átvitel vagy megszorítás által távozott el
eredeti jelentésétől. Más pl. a *szépírás* (die Kalligraphie, das

Schönschreiben) mint a *szép írás* (die schöne Schrift), más a *nemesember* (Edelmann) mint a *nemes ember* (edler Mann), más a *kisasszony* (Fräulein) mint a *kis asszony* (kleine Frau), más a *Hegyalja* mint a *hegy alja*.

139. Hasonló példák melléknévi jelzővel:

a) A jelző közönséges melléknév: *földesúr, útitárs, vadember, baleset, drágakő, álarcz; közjegyző; félvállra*; — a földrajzi nevek többnyire kötőjellel: a *Váczi-utca, a Kerepesi-út, Török-Szent-Miklós, Nagy-Kanizsa, Nagy-Künság, Kis-Künság, Al-Duna, Fehér-Körös, Észak-Amerika, Kelet-India, Fekete-tenger, Jeges-tenger*; — de a belőlük képezett melléknévek egy szóba: *törökszentmiklósi, nagykanizsai, kelet-indiai* stb. s némely főnév is: *Székesfehérvár, Nagyvárad*, kivált az országnevek: *Magyarország, Németország (Székelyföld)* stb.

140. (*Szent-István, Szent-Péter* mint helynevek, ellenben *Szent István* király, *Szent Péter* apostol.)

141. **Jegyzet.** A *helységnevekre* nézve hivatalos használatban a hivatalos helységnévtár irányadó.

142. b) A jelző melléknévi igenév: *forgószelel, ivóvíz, vágómarha, varrottú, kötőszó; szántsándékkal*;

143. c) A jelző melléknévül használt főnév: *istennő, özvegyasszony, — fakard, fajankó, vasút, aranygyűrű, aranyhaj, búzaliszt, jégcsap**; — *terméskő; fővezér, mellékút, alföld, belügy; az Alföld, a Felvidék*; — a víznevekkel összetettek rendszerint kötőjellel: *Duna-Földvár, Tisza-Nána, Tisza-Eszlár, Ér-Tarcsa, Körös-Tarcsa, Körös-Ladány* (vö. *Püspökladány*), *Balaton-Almádi*; de a leggyakrabban használtak egy szóvá forrának össze: *Marosvásárhely, Szamosújvár, Siófok, Balatonfüred*; — ellenben *Pest megye, Veszprém megye* vagy *Pest vármegye, Veszprém vármegye* (sőt *Fehér megye, Fehér vármegye, Kolozs vármegye, Abaúj megye*), — vö. *Tata város, Veszprém városa* (de a belőlük képezett melléknéveket egybeírjuk: *pestmegyei, mármarosmegyei*);

144. **Jegyzet.** A *helységnevekre* nézve v. ö. az *α* alatti jegyzetet.

* Ha az ilyen anyagot jelentő főnevek nem váltak még állandó kapcsolatokká, s kivált ha hosszabbacskák, akkor nem írjuk őket egybe; pl. *arany bárány, vas ing, virág nyoszolya, csillag korona, deszka kerítés, papír kosár* (papírból vágott kosár, ellenben *papirkosár*, az elhasznált papiroknak való kosár).

d) A jelző sorszámnev: *harmadrész, negyedrész* 145.
(*harmadfű csikó; háromszög, sokszög, ezermester*);

e) A jelző melléknéviileg használt határozó: *tejbekása*, 146.
állalút, viszonzalasz.

Példák birtokos jelzővel: *úrnapja, istennyila*, 147.
asztalfia, megyeháza. — Vannak olyanok is, hogy az előtag is személyragos: *nevemnapja, atyádfia, szemefénye, hazánkfia*, (de írják így is: *nevem-napja, anyám-asszony* v. *anyám-asszony, öcsémuram* v. *öcsém-uram*; mint *atyámfia*).

Jegyzet. Néha határozóknak is van melléknévi jelzőjük 148.
(mely ilyenkor maga is egy-egy módhatározóval egyértékű); ezeket nem kell egybeírni, tehát pl. *szép csöndesen, nagy bölcsen, nagy nehezen, nagy későn, nagy ritkán, nagy néha, jó borsosan* (= *szépen csöndesen, nagyon ritkán* stb.)

6. Az *-ú -ű* képzős melléknevek közül rendszeren 149.
egybeírjuk azokat, a melyeknek előtagja főnév: *borizú, rózsaszínű, nyúlsebességű, rókaalkkú, aranyhajú, aczélmarkú*.

A melyeknek előtagja is melléknév, azok közül 150.
csak a gyakrabban használtakat s rövidebbeket szokás egybeírni; ellenben a melyek csak alkalmilag kerülnek elő, kivált ha hosszabbcskák, megmaradnak két-két szónak. Tehát:

bőkező, szűkmarkú, jómódú, nagyképű, kislelkű;
szabadelvű, valószínű; rosszhiszemű, félkegyelmű, 151.
nagyméltóságú;

de: *keskeny nyílású, hálátlan szívű, alattomos jellemű,*
rengeteg kiterjedésű, végtelen bölcsességű stb.

és számjegyekkel: *16 lóerejű, 64 mezejű*.

Szintűgy bánunk az *-s* és *-i* képzős összetételekkel; tehát: 152.
nagyszakállas, ötéves, multévi, kétévi felmondás, kéthavi folyóirat, háromhavi részletek;

délafrikai, felsőegyiptomi; földalatti, dunántúli;
ellenben: *kétezer éves, tizenhat esztendő*s; 153.

az 1848. évi szabadságharcz;

január havi, december havi stb.;

a templom mögötti sétatér stb.;

Tulajdonnevekkel: *Mátyás-kori, Anjou-kori, Medárd-napi*, 154.
Kálvin-téri, Zrínyi-utczai, Orczy-kerti stb.; — de szintűgy: *király-utczai, kerepesi-úti, oktagon-téri* (azonban *lipótvárosi, vízvárosi, városligeti*, mert ezeknek alapszavát is egybeírjuk: *Lipótváros, Vízváros, Városliget*; — továbbá *pestmegyei, abaújmegyei*. l. fönt 5. c).

155. A *-nyi* képzős melléknevekben rendszerint külön hagyjuk a számnevet: *két ujnyi, három óranyi, ötven méternyi*, vagy *2 ujnyi, 50 méternyi*. (*Tíz-annyi, három-ennyi*).
156. 7. A névutót a főnévvel vagy névmással egybeírjuk némely igen gyakran használt határozókban és kötőszókban:
rendkívül, kétségkívül, rendszerint, szerfölött;
délelőtt, délután, tegnapelőtt, holnapután;
déltájban, éjféltájban, napközben, útközben, országszerte
 (de nem helyeselhetni ezt: *európaszerte* e h. *Európa-szerte*, vö. fönt I. 1.);
azelőtt, azután, ezelőtt, ezután, mielőtt, miután; azalatt, ezalatt, aközben, emellett, mialatt, miközben, mindamellett; ezáltal, mindaz(on)által;
azonfölül, ezenkívül, azontúl, ezentúl; ennélfogva.
157. Így vált egységes szóvá sok más határozó szó és kötőszó:
másnap, aznap, mindennap, néhanapján, nem sokára, nemcsak, úgysem, úgyis, igenis, mindenesetre, aligha, korántsem, majdnem, netalán, mintegy;
mégsem, vagyis, ugyanis, tudniillik, hacsak, mintha, mivelhogy stb.
158. 8. Az összetett számneveket ezerig mind egybeírjuk:
tizenkilencz, ötvennyolcz, százhárom, száznyolczvan;
százkilenczvenöt; kétszáznegy, háromszázhatvanöt, négyszáznyolczvankilencz.
159. Szintúgy írjuk az ezernek pusztá többeseit: *kétezer, tízezer, százhúszezer.*
160. Ha az ezret meghaladják s az ezresek után még százasok, tízesek, egyesek következnek, akkor az ezres és milliós számok nevével legegyszerűbb a hármas számcsoportokat utánaozni s e csoportokat kötőjellel kapcsolni össze; pl.
 2,345 = *kétezer-háromszáznegyvenöt;*
 18,607 = *tizennyolczezer-hatszázhet;*
 5,065,432 = *ötmillió-hatvanötezer-négyszázharminczkettő.*
 (Lehet így is: 5 millió 65 ezer 432.)
161. Hasonlókép cselekszünk a sorszámokkal, pl. *a kétezer-kétszázadik év nem lesz szökőév.*
162. Egy szóba írjuk az *ezeregyéjtszákát* és az *ezernyolczszáz-negyvennyolczat.*

Általános megjegyzések a kötőjelről. Általában, mikor 163.
kétségünk van, összeírjuk-e a szókat vagy ne, kényelmes
kisegítő eszközül kínálkozik a kötőjel.

Mindig föloszthatjuk pl. kötőjellel az igen hosszú össze- 164.
tételeket áttekinthetőbb csoportokba: pl. *góz-favágó, gyász-
istentisztelet* (nem *gyászsíteni tisztelet*), *haláleset-fölvétel*.

Ha és-sel összekapcsolt két összetételnek azonos utó- 165.
tagja van, akkor ezt az elsőnél el is hagyhatjuk s csak kötő-
jellel jelezzük, hogy oda is tartozik, pl. *a vallás- és oktatás-
ügy, a könyv- és levéltár, lámpa- és petróleumkereskedés*.

9. §. A szók elválasztása sor végén.

A sor végén, ha a szónak egy részét hely szűke miatt 166.
a következő sorba kell átvinni, rendszerint *nem a szóelemzés
hanem a szótagolás irányadó*: nem *rég-i-es*, hanem *ré-gi-es*
nem *pénz-ért*, hanem *pén-zért*, nem *ház-ig*, hanem *há-zig*.

Egyszerű szavainkat a következő szabályok szerint tagol- 167
juk mind a kiejtésben, mind pedig az írásban:

1. Ha két magánhangzó között csak egy mássalhangzó áll, 168.
ezt mindig átviszszük a következő sorba: *ha-lom, fü-rész, jo-gász
há-bo-rú-ság, kraj-czá-rért, Pé-te-ré*.

2. Ha egynél több mássalhangzó áll két magánhangzó 169.
között, csak az utolsót viszszük át: *ál-dás, kert-nek, part-ra,
mor-zsol, nyolcz-tól kilen-czig; föl-dig, a megtörtén-tet* meg nem
tör-tént-té tenni; *temp-lom, alabást-rom, ost-rom, lajst-rom, Ist-
ván, Auszt-ria, oszt-rák, oszt-riga*; — *rop-pant, töb-ben,
töb-bé, tol-lat, hal-lani, fil-lérért*.

A kétjegyű mássalhangzót a különben jogosult rövidítés, 170.
esetében is ki kell egészíteni az elválasztáskor: *össze, vissza,
össz-sze, visz-sza*; és így tovább: *rosz-szat, köny-nyezve, meny-
nyeí, galy-lyas, pety-tyek* stb.

A *dz* jegyet (2. §.) rendszeren nem kettőztetjük s a sor 171.
végén így választjuk szét: *d-z*; pl. *ed-zeni, ped-zeni, fogód-zik,
fiad-zik*.

3. Minden magánhangzó külön szótagot tesz: *fi-a-i, 172.
mi-e-ink, ti-e-i-tek* stb., *fá-it, eké-iket, hattyu-inak, követő-ivel*,
vagy: *ekéi-ket, hattyuí-nak, követői-vel*.

Csakis az összetételeket osztjuk szét a szóelemzés 173.
útmutatása szerint, pl. *el-áraszt, meg-int* (ellenben *me-gint*

- ,ismét'), *még-is, csak-is, csend-őr* (ellenben *zsan-dár*), *rend-őr* (ellenben *ren-des*), *név-elő* (*ne-velő*), *kard-élre, arany-alma*.
174. Természetes, hogy a hol nem érezzük többé az összetétel elemeit, ott nem is ügyelhetünk rájuk, tehát pl. nem írjuk: *i-fjú* (*i-fiú*), hanem *if-jú*. Ez áll különösen az idegen nyelvekből meghonosult összetételekre, ha elemeik a mi nyelvérzékünkre nézve elhomályosultak, pl. *ka-taszt-rá-lis, mo-narchia*, nem pedig *kata-sztrális, mon-archia*.

175. Ellenben lehet *kilo-grammot* írni, mert mindenki érzi benne a *kilo-t*; így lehet: *tele-gramm, epi-gramm, in-struktur, in-stál, re-staurál, re-stánczia*, mert a művelt ember kiérzi belőlük a *gramm* szót, illetőleg a latin *in-, con-, pro-* igeekötőket.

10. §. Nagy kezdőbetű.

176. Nagy kezdőbetűvel írjuk a szót:
1. a beszéd elején; t. i. így kezdjük meg a czímet, fejezetet, szakaszt stb., versekben a vessort;
  177. 2. mondatvégző pont után;
  178. 3. kettős pont után, mikor idézet követi; pl. *Végzava ez volt: „Emlékezzél meg gyermekeimről!”* — Nincs szükség nagy kezdőbetűre az olyan fordulatokban, melyekben az idézet az idéző mondattal szorosabb kapcsolatban van. Pl. Vörösmartyval szólva: *a nagy világon e kívül nincsen számodra hely*. A közmondás is azt tartja, hogy: *lassan járj, tovább érsz. A közmondás szerint: nem mind arany, a mi fénylik*.
  179. 4. Nagy kezdőbetűvel írjuk a tulajdonneveket (a nemesi előneveket is), pl.
Személyi tulajdonnevek: *Kovács Pál*; — nemesi előnévvel: * *Baróti Szabó Dávid; Csokonai Vitéz Mihály; Széki Teleki József gróf; Csíkszentkirályi és Krasznahorkai Andrássy Gyula gróf*; — *Pallas, Jupiter, Minerva* stb.
  180. Ide számítja az irodalmi hagyomány a személyesítéseket: *Szerelem, Haldí, Vérges, Enyészet; Hadúr, Armány* stb. — továbbá az ilyen jelzőket: *Szent István király, Nagy Lajos, Kis Károly*,** de *a nagy Napoleon*.
  181. Földrajzi tulajdonnevek: *Észak-Amerika, Magyarország, az Alföld, a Felvidék, Csallóköz, Hortobágy, Marosvásárhely*,

* Helytelen újabb szokás a nemesi előnévnek kisbetűvel való írása.

** Helynevek: *Szent-István, Nagy-Kálló* stb., l. 8. §. II. 5. a).

Budapest, Lipótváros, a Viziváros, a Belváros, a Duna, a Balti-tenger, a Vörös-tenger, a Fekete-tenger, a Balaton, a Dunapart, a Tiszapart, a Dunántúl; a Vatikán, a Gellért-hegy, a Sashegy stb. — Hasonlókép az összes utcza nevek, akár tulajdonnév, akár köznév az előtagjuk: *az Andrássy-út, a Baross-utca, a Király-utca, a Váci-körút* (ámbar az utóbbiakat kis betűvel is írhatni, valamint a városrészek nevét, ha előtagjuk maga nem tulajdonnév: *belváros, viziváros*).

Az intézetek, hivatalok neveit csak akkor írják nagy kezdővel, ha egy bizonyos intézet tulajdonnevétől szerepelnek: *Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Tudományos Akadémia, a Történelmi Társulat, a Természettudományi Társulat, Nemzeti Színház, a királyi Kúria*, (hivatalos iratokban ilyeneket is: az akadémiái *Nyelvtudományi Bizottság, a Főrendi ház Hármass Bizottsága*); különben kis kezdővel: *Nincs ott múzeum, akadémia* stb.

Könyvek szindarabok, hírlapok, folyóiratok czimei, kivált ha csak egy-két szóból állanak: *Hunyadiak Kora, Szökött Katona; a Nyelvtörténeti Szótár, Werbőczy István Hármass-Könyve* stb. — *Pesti Napló, Vasárnapi Újság, Budapesti Szemle, Magyar Nyelvőr*.

A hónapok, napok és ünnepnapok nevei azonban kis betűvel kezdődnek: *január(ius), február(ius), márczius; vasárnap, hétfő; husvét, karácson* stb. — Szintúgy a népnevek s a felekezetek neve: *a gótok, a rutének, a litvánok, a svédek, a frizek; a kalvinisták, a mohamedánok, a flagellánsok, a hugenották, az ariánusok* stb.

A *Duna-szabályozást, Tisza-szabályozást, Rába-szabályozást; Pasteur-szűrőt, Klarissza-apáczákat* stb. kötőjellel írjuk, hogy ne kelljen kis betűvel írni. De kis betűvel kell írni pl. *a dunavízet* s *a tiszavirágot*.

A tulajdonnevekből képezett mellékneveket kis betűvel írjuk: *európai, magyarországi, pestmegyei, budapesti, a lipcei könyvpiacz* stb. Továbbá: *shakspere-i szellem, rembrandti fény, alcaeusi vers; hegeliánus, wagneriánus, deákista* stb. — Ha összetettek s előtagjuk személynév, akkor inkább kötőjellel és nagy betűvel írjuk: *az Andrássy-úti fasorok, az Irányi-féle törvényjavaslat*. — De némelyeket egy szóba s kis betűvel: *józsefvárosi templom, ferenczvárosi takarékpénztár. (A temesvár-orsovai vasútvonal, a duna-tiszai nyelvjárás)*.

5. Állat- és növényntani szakmunkákban rendszeren latin elnevezések használatosak, és a tudományos világban megállapított gyakorlatnál fogva az osztály-, rend-, család- és nem-

neveket nagy betűvel írják ; a fajneveket csak akkor, ha személyről neveztek el.

188. Csillagászati munkákban az égi testek és jegyek neveit egyöntetűség és könnyebb érthetőség kedvéért szintén nagy kezdőbetűvel írják: *Merkúr, Vénus, Föld (Tellus), Nap (Sol), Kaszás, Fiastyúk, Kos, Bika*; — a geológiában a képződmények nevét: *Kréta, Kőszén, Júra, Trias* stb. — valamint egyéb tárgyi tulajdonneveket is, a melyeknek különös kiemelése szükségesnek mutatkozik, pl. közzetanban a kőzetek, ásványtanban az ásványfajok, chemiában az elemek neveit stb.

189. 6. Az egy *Isten* nevét a köznyelvi szokás tulajdonnévnek veszi (azért használja névelő nélkül is: *Isten* áldjon meg = *az Isten* áldjon meg; ellenben csak kis betűvel írhatjuk: *ál isteneket* ne imádj, a görögök hite szerint minden forrásban *egy-egy isten vagy istennő* lakozott). Nagy betűvel szokás írni ezeket is: *az Úr, a Mindenható, Örökkévaló, a Megváltó, Üdvözítő, a Gondviselés*.

190. 7. Folyamodványokban és levelekben a tiszteletnek egyik külső jele, hogy a megszólítás szavait nagy betűvel írjuk: *Császári és Apostoli Királyi Főlség! Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Uram! Tisztelt Képviselőház!* s így a szövegben is *Főlséged, Nagyméltóságod, Nagyságod* stb. — *Kegyelmes Uram! Nagyságos Asszonyom! ha Nagyságod v. Nagysád megengedné; annak idején Kegyedet is értesítettem* stb. — (De: *Kedves bátyám! Tisztelt barátom! Tisztelt öcsém-uram! te* stb. — és elbeszélésekben: *kegyed, ön*.)

11. §. Írásjelek.

191. Az írásjelek vagy szünetjelek részint arra valók, hogy a mondatok szerkezetét világosabban feltüntethessük, részint pedig, hogy megjelölhessük a szüneteket és hangulatokat, melyekre a helyes felolvasásban ügyelnünk kell.

192. A pont rendszerint arra szolgál, hogy az egész gondolat (az egész pont) után való szünetet jelölje. Csak akkor nem teszünk pontot, ha a gondolat végén fölkiáltást vagy kérdést kell jeleznünk (l. alább).

193. Pontot teszünk továbbá a czímek, sorszámok és rövidítések után; p. Szózat. Deák F. II. fejezet. 100. l. (= századik lap; ellenben 100 l. = száz l.). VIII. 13. = aug. 13-án. — A mértékek és pénzek rövidítése mellé nem kell pontot tenni, tehát *kg, km, m, cm, 2 hl, cm, K, f*, stb.

Kérdőjel kell minden *egyenes* kérdés után, akár teljes mondat, akár nem, s akár várunk rá feleletet, akár nem. P. Ki írta ezt? Tudtad (v. tudtad-e), hogy itt vagyok? Mért nem kérdezted meg, hogy híják? Minek? — De nem kell kérdőjel az úgyn. *függő* kérdés után, ha csak a mellékmondat van kérdőleg értve. P. Kérdeztem, hogyan híják. (Más ez: Kérdeztem, hogyan híják? = kérdeztem-e? ...)

Felkiáltójelet teszünk az egyenes kívánó mondat (felszólítás vagy óhajtás) után, de jelentő módú felkiáltások és gyakran indulatszók és megszólítások után is (kivált levél elején, egyebütt vesszőt is lehet). P. Isten, áldd meg a magyart! Csak vissza, vissza! Vajha szólni tudna! Itt az idő, most vagy soha! Hősvértől pirosult gyásztér! sóhajtva köszöntlek, nemzeti nagy létünk nagy temetője, Mohács! Ah! de hiába tekint a távol lenge kódébe! — A kívánó mondat után sem kell felkiáltójel, ha csak a mellékmondatban van felszólítás kifejezve: Mondtam neki, hogy menjen.

A vessző vagy vonás a legsűrűbben előforduló írásjel; 196. alkalmazzuk az egyszerű mondaton belül is, de még gyakrabban egyrangú mondatok közt, továbbá fő- és mellékmondat között.

1. Az egyszerű mondatban főleg négy esetben használjuk: 197.

a) Az értelmező jelző előtt és többnyire utána is, p. Hunyadi János, a dicső hadvezér, Mátyás atyja volt. (Kivételt tesznek a rövid állandó jelzők, p. Mátyás az igazságos; Zrínyi a költő.)

b) Egynemű mondatrészek, pl. két alany, két tárgy stb. közé mindig vesszőt teszünk, kivéve ha e három kötőszó valamelyike van köztük: *és, meg, vagy*. P. A tavasz, nyár, ősz és tél az esztendő négy szaka. Jelzők közé csak akkor teszünk vesszőt, ha mindeniket külön ki kell emelnünk. P. Ez a könyvnek első, történeli szakasza (ha t. i. a többi szakasz nem történeli; ellenben: első történeli szakasza = történeli szakaszai közül az első). Második, átdolgozott kiadás (ellenben «második átdolgozott kiadás» tkp. a. m. az átdolgozottak között második).

c) Vessző van gyakran felkiáltójel helyett a megszólítások és indulatszók után. P. Isten, áldd meg a magyart! Ah, látni véltük sírjainkon a visszafénylő hirt-nevet. (Arany.) A vesszőt is el szokás hagyni, ha az indulatszó után megszólítás vagy *de* kötőszó következik: De néked élni kell, ó hon! No de se baj v. hej de se baj. d) A *ván, vén* és *va, ve* képzős igenév után is vesszőt teszünk, ha az igenévnek külön alanya van s ha hosszabb az igeneves kifejezés, úgy hogy szinte külön mellékmondatnak érezzük. P. Ők mégse akarván, én ide siettem (Arany). Egész életedet meghatározott elv szerint intézve, soha-

sem tenni mást, mint a mit az erkölcsiség kíván, ezt hiják erénynek (Kölcsey).

198. 2. Vessző válaszítja el egymástól rendesen az egyrangú mondatokat, akár főmondatok, akár mellékmondatok (ilyenkor az és előtt is vessző van). P. Talpra magyar, hí a haza! A ki magyar, a ki vitéz, az ellenséggel szembe néz. Gazdaságom van, de nem sok, s van adósságom, de sok (Petőfi).

199. 3. A főmondat s a hozzá tartozó mellékmondat közé rendszerint szintén vesszőt teszünk. P. Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk! Sehonnai bitang ember, ki most, ha kell, halni nem mer. (Petőfi.) A hol enned adnak, egyél, és a hol ütnek, fuss! — Az és, vagy, de, mert, hogy kötőszók után azonban nem teszünk vesszőt, ha nyomban e kötőszókra következik a közbeszúrt mellékmondat. P. S míg kétle a böles, hátrált a tevékeny: ő megjelenve, mint új fény az égen, felgyújtá az oltár szövétnekét. (Arany.) Vagy ha elmúlt régi kedvetek: legyen a dal fájdalmas, merengő. (Tompai.) A legszentebb, legdicsebbert most csak bort, de ha kellend, vérben adjunk gazdag tort! (Vörösm.) A rabszolgákat nem hallgatja az meg, mert a ki jármot hágy nyakába tenni, méltó reá, hogy azt hurezolja is. (Petőfi.)

200. Pontosvesszőt csak összetett mondatban alkalmazunk, még pedig rendesen hosszabb főmondatok közt, vagy általában mikor a gondolatnak két részét külön ki akarjuk emelni s valamivel nagyobb szünetet tartunk köztük. P. Egy szó nyilallott a hazán keresztül, egy röpke szóban annyi fájdalom; éreztük, a mint e föld szive rezdül és átvonaglik róna, völgy, halom. (Arany.) Mindig újabb meg újabb kétségek merültek föl Széchenyi lelkében; bár másrészt a czélt határozottan kitűzte s biztos kézzel jelölte meg a reávezető eszközöket. — Nem pontosvesszőt, hanem mindig csak vesszőt szoktunk a főmondatok közé tenni, ha ilyenformán vannak összekötve: *nemcsak—hanem, sem—sem, vagy—vagy, részint—részint, majd—majd*; mert ezek szorosabb kapcsolatot fejeznek ki.

201. A kettőspont legtöbbször idézet előtt áll (ha az idéző mondat elül van); p. Széchenyi mondotta: Magyarország nem volt, hanem lesz. — Kettősponttal szoktuk általában a figyelmet fölkelteni egy-egy fontosabb gondolatra, különösen a hol valami felsorolás, magyarázat vagy következmény kezdődik, vagy a hol több egymemű gondolattal, rendesen több mellékmondatnál szemben következik egy új gondolat, egy közös főmondat (p. o. körmondatokban). P. A világ története három nagy szakaszra oszlik: ókorra, középkorra és újkorra. Hives, borongó őszi nap; beült hozzám az unalom: mint a madár, ki

bús, ki rab, hallgat, komor, fázik dalom. (Arany.) Az első rémület kétségbe vonta: van-e még a magyarnak istene. (Arany.) Egy gondolat bánt engemet: ágyban, párnák közt halni meg. A hol lsten napja először sütött rád, a hol az ég csillagai először mosolyogtak feléd, a hol czikázó villámaiban először csodáldad Isten mindenhatóságát: ott van szereteted, ott van hazád. (Kölcsey.)

A gondolatjel leginkább élénk előadásban fordul elő 202. s egyes gondolatoknak határozottabb elkülönítésére vagy pedig félbeszakítására szolgál. Pont, felkiáltó- és kérdőjel után még gondolatjelet teszünk, ha a gondolatoknak új sorát akarjuk erősebb szünettel jelezni, s különösen a beszélgetésben, ha az egyes személyek beszédét, a kérdést és feleletet akarjuk egymástól elválasztani. P. «Rabok legyünk vagy szabadok? ez a kérdés, válaszszatok! — A magyarok istenére esküszünk» stb. Mi a magyar most? — Rút sybarita váz (Berszenyi). — Gondolatjelet alkalmazunk akkor is, ha a gondolatot félbeszakítjuk s vagy csonkán hagyjuk, vagy pedig valami meglepő fordulattal fejezzük be. P. A kétségbeesés végre is — de minék szomorítsalak? S mint lepke a fényt elkábulva iszsa, úgy lön nekünk a romlás — élvezet. (Arany.) — Két gondolatjelet teszünk gyakran vessző vagy rekeszjel helyett, ha a gondolatot valami közbeszúrt mondattal szakítjuk meg. P. «Elvész az én népem, elvész — kiálta — mivelhogy tudomány nélkül való». (Arany: Széch. eml.) S lön új idő — a régi visszacsökkent — reményben gazdag, tettben szapora. (U. o.)

A félbeszakításokat gyakran egy külön e célra szolgáló 203. félbeszakítójel mutatja. P. «Testvért testvér, apát fiú elad . . . Mégis, ne szóljon erről ajakad!» (Tompai.) — Néha a gondolatjelet ismétlik, p. — — v. — — —.

A rekeszjel (vagy zárójel) többnyire egyes szókat kerít 204. be, a melyek mellesleg, egy-egy kifejezés magyarázatául vannak közbevetve, de néha mellékes körülményeket kifejező mondatrészeteket vagy mondatokat rekeszt el (két vessző vagy két gondolatjel helyett). Példákat magában a szabálynak fogalmazásában látunk.

Idézőjelek közé foglaljuk a szószerinti idézetet s ennek 205. egyes részeit is, ha az idéző mondat közbe van vetve, de az utóbbi esetben nem okvellen szükséges a jelek ismétlése. P. A gárdának a jelszavát egész világ hangoztatja: «A franczia gárda meghal, hanem magát meg nem adja». (Tóth K.) «Elvész az én népem, elvész — kiálta — mivelhogy tudomány nélkül való». Vagy: «Elvész az én népem, elvész» — kiálta — «mivelhogy tudomány nélkül való». (Néha e jelet egyszerűbben írják: , — '.)

206. **Jegyzet.** Rövidebb idézetek mellől sokszor egészen elhagyjuk az idézőjelet. — Kiemelés végett nem kell a mondatnak egyes kifejezéseit idézőjelekkel cifrázni, hanem írásban aláhúzni, nyomtatásban pedig dült betűkkel jelölni. Pl. A *fekete halál* neve alatt járta be a pestis egész földrészünket (nem pedig: a «fekete halál» neve alatt.) A czimeket eléggé megkülönbözteti a nagy betű: Vörösmarty Szózata, a Magyar Nyelvőr (nem: Vörösmarty «Szózata», a «Magyar Nyelvőr».)
207. A kötőjelt leggyakrabban sor végén használjuk, hogy megjelöljük a szétszaggatott szórészeknek összetartozását. Szintén gyakran alkalmazzuk a lazább szóösszetétel jelzésére (l. a 8. §-t).
208. A hiányjel egy-egy hangnak vagy szótagnak hiányára figyelmeztet (legtöbbször versben); p. Azér' vijjog a keselyű. (Arany.) Véreb' fűrésztve vasát. (Kisf. K.) Nem tudom, hogy' volt.
209. A csillag * rendszerint a lap alatti jegyzetre utal.
210. A szakaszjel § az új szakaszok vagy cikkelyek jele.

211. 12. §. Rövidítések jegyzéke.

A magyar írásban legszokottabb rövidítések a következők:

<i>A.</i> alsó	<i>dl</i> decziliter
<i>ág. ev.</i> ágostai evangélikus	<i>DNy.</i> délnyugat
<i>ált.</i> általános	<i>dr.</i> vagy <i>Dr.</i> doktor
<i>a. m.</i> annyi mint	<i>É.</i> észak
<i>ápr.</i> április	<i>e h.</i> e helyett
<i>assz.</i> asszony	<i>EK.</i> északkelet
<i>aug.</i> augusztus	<i>ÉNy.</i> északnyugat
<i>b.</i> báró v. becses	<i>érk.</i> érkezik
<i>Bpest</i> Budapest	<i>E. M. K. E.</i> (v. <i>Emke</i>) Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület
<i>br.</i> báró	<i>ev.</i> evangélikus
<i>cz.</i> című	<i>ev. ref.</i> evangélikus-református
<i>C</i> Celsius	<i>F.</i> felső
<i>cg</i> czentigramm	<i>f</i> fillér
<i>cm</i> (<i>cm</i> ²) czentiméter (négyzet <i>cm</i>).	<i>f. é., f. hó</i> folyó év, folyó hó
<i>cs. és kir.</i> császári és királyi	<i>f. számla</i> folyó számla.
<i>csüt.,</i> csütörtök	<i>febr.</i> februárius
<i>D.</i> dél	<i>fr</i> frank
<i>db.</i> darab	<i>frt</i> forint
<i>decz.</i> december	<i>g</i> gramm
<i>d. e.</i> délelőtt	<i>g. kath.</i> görög katolikus
<i>dg</i> deczigramm	<i>g. kel.</i> görög keleti
<i>d. u.</i> délután	<i>gr.</i> gróf
<i>DK.</i> délkelet	<i>h.</i> helyett
<i>dkg</i> dekagramm	

<i>h. é.</i> helyi érdekű	<i>máj.</i> május
<i>hg.</i> hercezeg	<i>márcz.</i> márczius
<i>helv. hitv.</i> helvét hitvallású	<i>m. é.</i> mult év
<i>hétf.</i> hétfő(n)	<i>megh.</i> meghalt
<i>hiv.</i> hivatalos	<i>mélt.</i> méltóságos
<i>hl</i> hektoliter	<i>mf</i> mérföld
<i>id.</i> idősb	<i>m. kir.</i> magyar királyi
<i>ifj.</i> ifjabb	<i>Mlgd.</i> Méltóságod
<i>i. h. vagy id. h.</i> idézett helyen	<i>mm</i> milliméter
<i>ill.</i> illető, illetőleg	<i>mm</i> métermázsza
<i>ind.</i> indul	<i>Nagym.</i> nagyméltóságú
<i>izr.</i> izraelita	<i>Nagys.</i> Nagyságos
<i>j.</i> járás	<i>NB.</i> nota bene (megjegyzendő)
<i>jan.</i> januárius	<i>n. é.</i> nagy érdemű
<i>jbíró, -ság</i> járásbíró, -ság	<i>Nmlgd. v. Nmgd.</i> Nagyméltó-
<i>jegyz.</i> jegyzet	ságod
<i>júl.</i> július	<i>N. N.</i> az ismeretlen név pótlásául
<i>jún.</i> június	<i>nov.</i> november
<i>K</i> korona; <i>K.</i> kelet	<i>Ny.</i> nyugat
<i>k.</i> kedves	<i>okt.</i> október
<i>k. vagy köt.</i> kötet	<i>olv.</i> olvasd
<i>k. a.</i> kisasszony	<i>o. é.</i> osztrák értékben
<i>kath.</i> katolikus	<i>ó</i> óra
<i>kb.</i> körülbelül	<i>özv.</i> özvegy
<i>kg</i> kilogramm	<i>p</i> percz; <i>p.</i> például
<i>kir.</i> királyi	<i>pént.</i> péntek
<i>km (km²)</i> kilométer (négyzet km)	<i>(P. H.)</i> pecsét helye
<i>km.</i> közmondás	<i>pl.</i> például
<i>k. m. f.</i> kelt mint fönt	<i>p. o.</i> példának okáért
<i>köv. l.</i> a következő lapon	<i>prot.</i> protestáns
<i>kr</i> krajczár	<i>q</i> métermázsza
<i>Kr. (szül.) e.</i> Krisztus (szüle-	<i>R.</i> Réaumur
tése) előtt	<i>s. i. t.</i> s így tovább
<i>Kr. (szül.) u.</i> Krisztus (szüle-	<i>s. k.</i> vagy <i>sk.</i> saját kezével
tése) után	<i>stb. (sat.)</i> s a többi
<i>l</i> liter	<i>stbeff. v. stb. eff.</i> s több efféle
<i>l.</i> lásd v. lap	<i>sz.</i> szám v. szent v. század v.
<i>l. e.</i> lásd ezt	szűz (Mária)
<i>l. f.</i> lásd fönebb	<i>sz. a.</i> szám alatt
<i>l. o.</i> lásd ott	<i>szept.</i> szeptember
<i>lat.</i> latin	<i>szomb.</i> szombat
<i>lev.</i> levél	<i>Szt.</i> szent
<i>luth.</i> lutheránus	<i>szül.</i> született
<i>m (m²)</i> méter (négyzet m.)	<i>t.</i> tisztelt

<i>t. cz.</i> teljes czímű	<i>vm.</i> vármegye
<i>Tek.</i> vagy <i>telles</i> tekintetes	<i>v.</i> vagy
<i>t. i.</i> tudniillik	<i>v. ö. v. vő.</i> vesd össze
<i>tkp.</i> tulajdonkép	<i>vas.</i> vasárnap
<i>udv.</i> udvari	
<i>ügyn.</i> (<i>v. ú. n.</i>) ... ügynevezett	
<i>ú. m.</i> úgymint	<i>2-r.</i> ívrét
<i>u. o.</i> vagy <i>uo.</i> ugyanott	<i>4-r.</i> negyedré
<i>U. i.</i> utóirat	<i>8-r.</i> nyolczadrét
<i>u. p.</i> utolsó posta	<i>16-r.</i> tizenhatodré

212. A keletet vagyis dátumot magyarosan így kell rövidíteni:
 1853. I. 1. = 1853. januárius 1-je; 1882. VI. 11. = 1882.
 június 11-én (nem németes rendben 11. VI. = *am 11. Juni*).

Szó- és Tárgymutató

a Magyar Helyesírás Szabályaihoz.

(A számok a bekezdésekre utalnak.)

A

- a, az névmást névutókkal egybeírjuk, a névutó első más-salhangzójának kettőzése nélkül: *aközben, amellet*, 54.
ä németes betű 9.
aa *aá* = *á* a családnevekben 30.
abbeli 54.
aczélmárkú 145.
addig 10.
ae (s nem a németes *ä*) az idegen szókban 9.
Aeschylus v. *Aiskhylos* 98.
afféle (nem pedig: *aféle*) 54. 56.
Afrika v. *Áfrika* 100.
agancs (nem: *aggancs*).
agg 10.
aggat (nem: *akgat*) 60.
agyonüt 133.
ah!
*a hány*szor 125.
ahelyet (nem: *ahhelyett*) 54, 156.
ahhoz (hibás *ahoz*) 54.
á hol 125.
akárhol, akárm 124.
ú ki 125.
akkép, akkor 54.
aközben 54, 156.
alá igekező 119.
alabást-rom 169.
alatt
alcaeusi vers 186.
Al-Duna 139.
alföld 143; de az *Alföld* 143, 181.
Algír 100.
aligha 157, *aligha nem*.
alj (nem: *aly*), *aljas*.
alól: honnan kérdésre; *alúl: hol* kérdésre 26.
Altaj (nem pedig: *Altai*) 96, 97.
aludj, régen: *alugy*; *aludni*, régen: *alunni*; *aludt, aludtam*, régen: *aluttam* 63.
alúl, a hol kérdésre; de a *honnan* kérd. *alól* 26.
alúltrótt (alóltrótt).
amellet 54, 156.
a mely 125.
amiatt 54, 156.
a mi 125.
a mint 125.
Amerika 100.
analógia a szóelemző írásban 56.
anélkül 54, 156.
angol helyesírással nem szabad írunk az orosz, török stb. szavakat 88.
angol nevek végén néma hangok 102.
angol személy- és helynevek 95.
Anjou-kori 154.
annak 54.
annyi 12, 54, 82; összetételei kötőjellel: *tíz-annyi* 155.
anyagot jelentő főnevek mi-kor nem irandók össze 143, jegyzet.

anyámasszony vagy anyám-asz-
szony 147.
Anyégin 96.
apály 32.
arab nevek 96.
arab szavak írása 86.
Arabia 100.
Aranjuez 95.
aranygyűrű, aranyhoj 143.
aranyhajú 149.
arczpirulva 113.
az ariánusok 183.
aszály 32.
aszerint 54, 156.
asszony.
asztalfia 147.
Athén 99.
Attila király, de atilla ruha.
atyám fia más, mint atyám-
fia 147.
au az idegen szókban 9.
augustus 55, 85, 153, 184;
röv. *aug.*
Ausztrália (nem pedig: *Aust-*
ralia) 100.
Auszt-ria 169.
Ausztria-Magyarország 132.
avagy (nem: *avagy*).
avval (nem pedig: *aval*) 54.
az névmás ragos és képzős
alakjai (*annak, avval, ahhoz*
stb.) 54; névutóval 54, 156.
azalatt, azáltal, azelőtt 54, 156.
azért; azér' költői szabadsággal
22.
aznap 157.
azonban.
azonfölül, azonkívül, azontúl 54,
156.
azt 38.
aztán.
azután 54, 156.

Á

Ábécze-rend 2.
ál a. m. nem valódi, pl. *ál-*
szakál
álarcz 139.

ál-dás 169.
ál isteneket 189.
áll testrészt; állkapocs.
áll ige, állók, álltam, állott v.
állt 65.
állat- és növénytani szakmun-
kákban latin elnevezések
nagy betűvel iratnak 187.
általános 22.
általút 146.
-ály, -ély főnévképző 32.
ámolyog 30.
április 55, 85, 153, 184; röv. *ápr.*
árapály 131.
Ármány személyesítve 180.
ásványtanban az ásványok
neve nagy betűvel 188.
átalános költői szabadsággal 22.
Ázsia 100.

B

-b fokképző mássalhangzó
után: *magasb*, de: *maga-*
sabb
b előtt *n* (ejtve *m*) 41.
Bacchus v. Bakkhos 98.
bagoly 31.
a Balaton 181.
a Balti-tenger 181.
bánja (ejtve: *bánnya*) 42.
bármely, bármelyik, bármikor
124.
basa (nem: *pasa*).
Batthyány családnév 91.
-bb fokképző magánhangzó
után: *magasabb*, de: *magasb*
65.
be igekötő 119.
be! indulatszó (nem: *beh!*)
befejezett cselekvés jele *t, tt*
65.
békesség v. békeség
-beli egybeírása, pl. *becsületbeli*
54, 117.
bellebb v. *beljebb* (nem pedig:
belebb v. *bejebb*) 80.
béllel v. *bélel*, *béllés* v. *bélés*.

belőlem, (nem pedig: belöllem)

76.

belügy 143.

belül 26.

a Belváros, belváros kis betűvel is 181.

benn szó összetételei; *bennreked* (nem pedig: *benreked*); *bennsül* (nem pedig: *bensül*); *bennszülött* 79.

benső, rövidítés a *benn* szóból (nem: *bennső*) 78.

bent, rövidítés a *benn* szóból (nem: *bennt*) 78.

beszéd elején nagy kezdőbetű 176.

beszél (*beszél*)

betűk kettőztetése 10.

betűk, a magyar b. 6.

bezzeg

biggyeszt a kiejtés szerint irandó 5.

bíró hosszú *í*-vel 15.

birtokosjelzős összetételek 147.

bízik hosszú *í*-vel, *bíz*am, *bíz*vást, de: *bizalom* 15.

bizony (*bizon*)

biztat (ejtve: *bisztat*) 37.

boglya 30.

-ból, *-ből* (költőknél *-búl*, *-bül*) 24, 25.

bólingat (igy is: *bólintgat*) 55.

boll 33, 56.

bolyhos 30.

bolyog 30.

bont(ás), nem pedig: *bom*t(ás) 57.

bortű 149.

Boroszló magyarosan irandó 99.

borravaló 136.

bosszant (*boszant*).

bosszú és *bosszu*, *boszú* v. *boszu* egyaránt helyes 17.

botjuk (ejtve: *bottyuki*) 42.

botránkozás, *botránkozik* (nem: *botránykozik*) 63.

bögöly 31.

bőjt v. *bőjt*.

bőkezű 150.

-bő 24.

bölcsesség.

Bréma magyarosan irandó 99.

bronz magyarosan irandó 85.

bűbánat 128.

Budapest 131, 181.

budapesti 186.

Budapesti Szemle 183.

buggyan a kiejtés szerint irandó 5, 12, 82.

bugy-gyan kettéválasztása 84.

buja (melléknév).

bukdácsol (nem: *bugdácsol*).

-bál, *-bül* alakok költőknél, *-ból*,

-ből helyett 25.

burnus kerülendő idegenszerűség, helyesen: *burnusz* 86.

bús, *búsan* hosszú *ú*-val 15, 16.

búzálist 143.

bűnbánat 107.

C

c helyett görög szókbán *k* betű irandó 89.

Cecrops vagy *Kekrops* 98.

ch az idegen szókbán 9.

ch helyett görög nevekből *kh* irandó 98.

ch = *cs* a családnevekben 90.

chalifa kerülendő idegenszerűség, helyesen: *kalifa* 88.

chemiában az elemek nevei nagy betűvel irandók 188.

Croesus v. *Kroisos* 38.

CS

cs-féle hang *ts* alakja 44.

-cs végű névszók személynév alakjai 50, 52, 66.

csakhogy, *csakis*, *csaknem*, *csakugyan* összeirandó; elválasztásuk 173.

családnevek elavult írásmódja 9, 90; nagybetűvel 179.

Csallóköz 181.

csapda (kiejtve: *csabda*) 37.

csattog 10.

cseberből vederbe vagy csöbör-
ből vödörbe 19.
cseh, csehnek, csehek 56.
cseh személy- és helynevek 95.
cseh szók írása 87.
csékély 31.
csend(es) vagy csönd(es) 19.
csend-őr (ellenben: zsan-dár)
173.

csengetyű v. csöngetyű.
csepeg vagy csöpög 19.
csepp vagy csöpp (nem: csep
v. csöp) 19; cseppjök, csöpp-
jök vagy cseppjük, csöppjük
20.
csuppen v. csöppen 19.
csillag korona 143, jegyzet.
csillag * mint írásjel haszná-
lata 209.
csillagászati munkákban égi-
testek és jegyek nevei nagy
betűvel íratnak 188.
csillog-villog 127.
csinosat (nem pedig: csinosat)
72.
csitt 10.
csoda v. csuda, csodál v. csudál.
Csokonai Vitéz Mihály 179.
csoroszllya 30.
csöngetyű v. csengetyű.
csöpp 10, 19.
csöppel (nem pedig: csöpppel) 81.
csuda v. csoda; csudál v. csodál.
csukd be (ejtve: csugd be) 38.
csúszik, csúszó, de csúszkál
csusztat.
csúsz-mász 127.
csügg-lóg 127.
csűr-csavar 127.
csütörtök, röv. csüt. 184.

CZ

cz = cs a családnevekben 90.
czárevics, czárevna 86.
czéh, czéhbe, czéhek 56.
czezárevics 86.
czikázik (nem: czikkázik).
czímek — könyveké, színda-

raboké, hírlapoké, folyóira-
toké stb. — nagy betűvel
írandók 176, 183; idézőjel
nélkül 206.

czím után pont teendő 193.
czoboly 31.

D

d mellé került j hang 42.
-d végű igék parancsolója:
mondd, add, 59, 67.
dagály 32.
Dalmácia 100.
Dárius magyarosan írandó 99.
de után nem teszünk vesszőt
199.
deákista 186.
Debreczenben (ejtve: Debre-
czenben) 41.
december 55, 85, 153, 184;
röv. decz.
délafrikai 152.
délelőtt 156.
dél tájban v. dél tájban 156.
délután 156.
deszka kerítés 143, jegyzet.
dgy mely szókban írandó ggy
helyett 5.
díj (nem: díjj; vö. új).
dj mely szókban írandó ggy
helyett 5.
Dnyeper (nem pedig: Dnjeper)
96, 97.
dobszó (ejtve: dopszó) 40.
doh, dohos 56.
Dosztojevszkij 96.
döl v. dül.
dölt szedés használata 206.
drágakő 139.
dráma magyarosan írandó 85.
Drezda magyarosan írandó 99.
d-s, d-sz találkozása 44.
dugattyú.
dül-fül, dült-fült 127.
a Duna 181.
a Dunántúl 181.
dunántúli 152.

a *Dunapart* (nem: *dunapart*)
111, 181.
dunaparti 111.
Duna-szabályozás 185.
a *duna-tiszai nyelvjárás* 186.
dunavíz kis betűvel irandó (te-
hát nem: *Dunavíz*) 185.
dúsgazdag 114.
düh, dühös, dühösen (nem: *dü-
hösön*) 14.
dülled (nem: *düled, döled*).
dül v. *döl*.
dült szedés használata 206.

DZ

dz jegy elválasztása sor vé-
gén 171.

E

e hanggal váltakozik az ö hang
néhány szókbán 19.
e végű személynév névszók
további ragozásában *i*-re vál-
tozik az *e*, pl. *keze: kezibe*
stb. 28.
ë jelölése 9. jegyzet.
-e kérdőszócska kötőjellel, pl.
látod-e.
ebeli (nem: *ebeli*) 54.
Eдит (nem helyes *Edith*) 93.
ed-zeni 171.
efendi 86.
efféle 54.
egészség (ejtve: *egésség*) 37.
egy irandó *egygy* helyett 69.
egyazon 122.
egyed, egyedül 69.
egy-egy 129.
egyenként v. *egyenkint* (v. ö.
másként, lassanként stb.)
egyrangú mondatok közé
vessző 198.
egyesség (*egyezség*).
egyetem, egyetemen 69.
egyetért 133.

egyéb (nem *egyébb*; mert *egyé-
bet, mint veréb: verebet*).
egyén 69.
egyhangúság kerülése ilye-
nekben: *gyűrűjük, bosszujuk*
stb. 22.
egyik-másik 129.
Egyiptom (nem pedig: *Egyptom*
v. *Aegyptus*) 100.
egy-két 129.
egykor (ejtve: *étykor*) 40.
egynéhány v. *egynehány*.
egyszersmind (nem *egyszersmint*)
együttal (nem: *egy úttal*).
egynemű 117.
egyszer (ejtve: *écczër*) 38, 44.
egyszerűsítések 68—84.
eh!
ehhez (hibás: *ehéz*) 54.
ej! (*ejh!*).
ekként 54.
ekkor 10.
ekkorá 54.
eközben 54, 156.
el igekötő 19.
el: el fogja vinni (nem: *elfogja*
vinni) 120.
el-áraszt 173.
Elba magyarosan irandó, *Elbe*
hibás 99.
el-eljár 129.
ellen (-*ség, -tét*).
ellenben.
ellentmond 133.
elő igekötő 119.
elő: honnan kérdésre; *elül:*
hol kérdésre 26.
előljáró v. *elüljáró* 136.
először (nem: *elősször*; vö. *utó-
szor*).
előtt.
elválasztása a szavaknak
166—175.
elül: hol kérdésre; *elől: honnan*
kérdésre 26.
Elzász 100.
emellett, emiatt, enélkül 54, 156.
engedély 32.
enmagam 121.

ennélfogva 156.
enyém v. *enyim*.
ennyi 12, 54, 82; összetételei
 kötőjellel: *három-ennyi* 155.
eő = *ő* a családnevekben 90.
Eötvös családnév 90.
epi-gramm 175.
eposz (nem: *éposz* v. *epósz*).
erősebb (nem pedig: *erősebb*) 72.
erről 54.
esd(*ekel*), nem: *ezsd*(*ekel*).
eső, nem: *esső* 74.
est v. *este* (*estve*) főnév.
este (*estve*) határozó szó.
esti v. *esteli* (*estvéli*).
eszerint 54, 156.
eszeveszett 113.
Etna magyarosan irandó 99.
ettől 54.
eu az idegen szókban 9.
Európa (nem pedig: *Europa*) 100.
Európa-szerte (nem pedig:
európaszerte) 156.
európai 186.
 evangélikus, röv. *ev*.
evez (*evedz*), *evező* (*evedző*).
 evangélikus-református, röv.
ev. ref.
evvel (hibás: *evel*) 54.
ew = *ő* a családnevekben 90.
ez névmás ragos és képzős
 alakjai (*erről*, *evvel*, *ehhez*
 stb.) 54.
ezalatt, *ezáltal*, *ezelőtt*, *ezen-*
kívül, *ezentúl* 54, 156. ☞
ezer számnév többesei egybe-
 irandók 159.
ezeregyéjszaka egy szóba iran-
 dó 162.
ezermester 145.
ezernyolczszáznegyvennyolcz egy
 szóba irandó 162.
 1848. évi szabadságharcz 153.
ezért; *ezér'* költői szabadsággal
 22.
ezután 54, 156.
ezzel 10.

É

égi testek és jegyek nagy be-
 tével 188.
éh, *éhes* 56.
éjféltájban 156.
éjtszaka (nem: *éjszaka*, de *vő*.
észak) 62.
ékezet (vonás) hosszú magán-
 hangzókön 7.
életunt 112.
-ély, *-ály* végű szavak 31, 32.
én hozzám, *én* magam, *én* nekem,
én tőlem (nem *énhozzám*, *én-*
nekem) 121.
ép(en), *épp(en)* 71.
ép(en) olyan, *ép(en)* úgy 122.
éretted 65.
 értelmező jelző elé vessző te-
 endő 25.
értem, *érted* stb. (nem pedig:
érttem, *értted*), de: *érettem*,
éretted 65.
és: ha *és*-sel összekapcsolt két
 összetételnek azonos utó-
 hangja van, az elsőt elhagy-
 hatjuk: *könyv*(-tár) és *levéltár*
 165.
észak, *északi*, röv. *É*.
Észak-Amerika 139, 181.
északkelet, röv. *ÉK*.
északnyugat, röv. *ÉNy*.
észrevesz (nem: *észre vesz*) 133.
ésszerű (nem: *ésszerű*) 12, 36.

F

faggat (nem pedig: *fakgat*) 60.
faggyu 5.
fahéj 107.
fajankó 143.
 fajnevek nagy betűvel iran-
 dók, ha személynévből van-
 nak 24.
-fajta egybeírása, péld. *más-*
fajta 117.
fáklya 30.
Fanni (nem pedig: *Fanny*) 93.
fáradtság a. m. *fáradás*, *fára-*
dozás; *fáradtság* a. m. *fáradt*

- állapot, fáradt volta vkinek, a fáradság eredménye.
február(ius) 55, 85, 153, 184;
 röv. *febr.*
feccsen 11.
fedez vagy *födöz* 19.
fedél vagy *födél* 19.
fehér v. *fejér.*
fekete-sárga vagy *feketesárga* 132.
 a *Fekete-tenger* 139, 181.
fekély 31.
fékevesztett 112.
feküdj, régen: *fekügy*; *feküdni*, régen: *fekünni*; *feküdtem*, régen: *feküttem* 63.
fel vagy *föl* 19.
fél szó mint utótag, pl. *másfél* stb. 116.
félbeszakító jel 203.
-féle, egybeírása *macskaféle* 117; személynévvvel: péld. *Irányi-féle* 118, 186.
felekezetek neve kis betűvel 184.
felett vagy *fölött* 19.
felé, l. *fölé.*
Felföld (ha a magyar *felföld* tulajdonneve, nagy betűvel; vö. *Alföld*) 143, 181.
félkegyelmű 150.
felkiáltójel használata 195.
fellebb v. *feljebb*; *fellebbez*, *fellegezés*, nem pedig: *felegezés* 80.
felől: *honnán* kérdésre; *felül*: *hol* kérdésre 26.
felület v. *fölület.*
felsőges vagy *fölsőges* 19.
félvállra 139.
 a *Felvidék* 143, 181.
felszólító mód -d-ragos alakja 67.
Fenéczia (nem pedig: *Phoenicia*) 100.
fenn (l. *fönn*) 19; összetételeiben *nn*, tehát *fennforog* (nem pedig: *fenforog*) 79.
fenség vagy *fönség* 19; *fenség(és)* (nem: *fensség(és)*) 78.
fenső (nem: *fennső*). 78.
fent vagy *fönt* 19; (nem: *femnt*) 78, v. ö. *fenn*, *fönn*.
fergeteg vagy *förgeteg* 19.
feszülés rövid *ü*-vel 17.
férjhez mén: *férjhezmenetel* 135.
fillér röv. *f* (pont nélkül) 193.
finn személy- és helynevek 95.
Firenze 99.
fogoly 31.
fogyjon gyj-vel irandó 5.
fogyton fogy két szóba 134.
fokhagyma (nem: *foghagyma*).
 fokképző *-b*, magánhangzó után *-bb*: *magasabb*, mássalhangzó után *-b*: *magasb* 65.
foldoz, *foltoz*, *folt* 33.
foly 31.
 folyamodványokban a megszólítás szavai nagy betűvel irandók 190.
 folyékony mássalhangzók 8.
forgószél 142.
forint röv. *frt* (pont nélkül) 193.
fő v. *föl* (ige).
föl igekötő 119.
föld 33.
Föld, égitest neve 188.
földalatti 151.
földesúr 139.
földig 169.
földrajzi nevek kötőjellel 139.
földrajzi tulajdonnevek nagy kezdőbetűvel 181.
földrajzi nevekből képzett melléknevek 108—111, 139, 143, 154, 186.
fölé (helyette nem *felé*, mert ez kétértelmű az írásban; vö. az ajtó *fölé* kitzúzték a zászlót, és: az ajtó *felé* közeledtünk).
föl-földobja, *föl-fölszáll* 129.
fölbe költői szabadsággal 22.
föllebb v. *följebb* (nem: *fölebb* v. *felebb*); *föllebbez* 80.
fölött.
Fölség 190.

fölszólító mód összevont alakjai; *hozd, vésd, hordd, add* 59, 66, 67.

fölül v. *fölül* 26.

fölület v. *felület*.

főmondats mellékmondat közé vessző 199.

főnév, mint jelző melléknévül használva 143.

főnevek egybeírása, ha birtokos vagy tárgyas viszonyban vannak 107.

főnn szó összetételei pl. *főnnhangon* v. *fennhangon*, (nem: *főnhangon*); *főnnhézáz* v. *fennhézáz* (nem: *főnhézáz*); *főnsík* v. *fennsík* (nem: *főnsík*); *főnnszóval* v. *fennszóval* (nem: *főnnszóval*); *főnntart*, *fennntart*, (nem: *főntart*) 79.

főnség(es), rövidítés a *főnn* szóból (tehát nem: *főnnséges*) 78.

főnt, rövidítés a *főnn* szóból (tehát nem: *főnnt*) 78.

fővezér 143.

frakk magyarosan irandó 85.

francia helyesírással nem szabad írunk orosz, török stb. szavakat 88.

francia nevek végén néma hangok 102.

francia személy- és helynevek 95.

frank magyarosan irandó 85; rövid. *fr.*

friss, *frissen*, *frissebb* (nem: *fris*, *frisen* stb.) 73.

fül, *fülad* (fullad).

für-farag 127.

függő kérdés után nem kell kérdőjel 25.

füledt (nem: *füledt*).

fü-rész 168.

füttet 10.

füz(fa); de: *füzes*.

füz hosszú hanggal, *füztem*, de: *füzet* (irka) 15.

füzet (e helyett: *fizet*) hibás írás 14.

G

galy és *gally* 31; *gallyas*, elválasztva: *galy-lyas* 170.

a *Gellérthegy* 181.

geológiában a képződmények neve nagy betűvel 188.

gézengúz 128.

ggy, a hosszú vagy kettős *gy* hang jelölésére 5, 11, 82.

gh = *g* a családnevekben 90.

gipsz magyarosan irandó 85.

gőlya 30.

golyva 30.

gomoly 31.

gondolatjel használata 202.

a *Gondviselés* nagy betűvel 189.

Gorcsakov (nem pedig: *Gortschakoff*) 96, 97.

gót (nem pedig: *goth*) 100.

gömbölyü 30.

görög istenek, istennők 179.

görög katolikus rövid. *gör. kat.*

görög keleti rövid. *gör. kel.*

görög szók latinosan irandók 89.

görög tulajdonnevek írásmódja 94, 98.

göthös.

gőz-favágó 164.

*Grác*z (*Gréc*z).

gramm, *kilogramm*, *epigramm* 175.

gulya 30.

gumi (*gummi*).

gunyhó v. *kunyhó*.

guzsaly 31.

GY

gy kettőztetés esetén: *gygy*, rövidítve (csonkítva) irandó, így *ggy* 5, 11, 82.

gyász-istentisztelet (nem pedig: *gyászisteni tisztelt*) 164.

gyászszertartás (nem: *gyászszertartás*) 36.

gyj mely szókban irandó *ggy* helyett 5.

gygy mely szókban irandó
gyy helyett 5.
Györött 65.
gy-s, gy-sz találkozása 44.
gyújt (gyűjt).
gyűlad (gyullad).
Gyulai családnév nem *y*-nal 91.
gyűjt (gyűjt).
gyül(-ik); nem: *gyül(-ik)*; *gyülés*.
gyűr hosszú *ű*-vel 15.
gyűrű, gyűrű és *gyűrű* egy-
aránt helyes 17, 36.

H

hacsak 157.
hadd indulatszó; tehát: *hadd*
menjek stb. (nem: *hagyd men-*
jek; de *hagyd itt*) 59.
hadgyakorlat *dgy*-vel irandó 5.
hadjárat *dj*-vel irandó 5.
hadnagy 107.
Hadúr 108.
hagyd itt, hagyd el; de *hadd*
menjek 59.
haggyán.
hagyomány a magyar helyes-
írásban 4, 5.
hagyomány, irodalmi h. ereje
23.
hagyományos kiejtés, művel-
teké 13.
haj! (*hajh!*)
hal főnév; *hal* ige, *halni, ha-*
lott, halhatatlan.
Halál, személyesítve 108.
hallani, hallok, hallomás.
halkkal v. *halkal*.
halovány (halvány, halavány).
haloványzöld 115.
hályog 30.
hamisítatlan (nem pedig: *hami-*
sítottatlan).
hang egészen más hangnak
ad helyet (*hozza* — *hozza*
stb.) 7.
hang elveszése 49.

hangsúly kétes volta a szók
összeírásában 105.
hangváltozások jelölésének
mellőzése 39.
hanyatt, hanyatt-homlok (nem:
hanyat-homlok)
harmadfű csikó, harmadrész 145.
három mássalhangzót nem
írunk, pl. *tettel*, nem *tetttel*
81.
három-cennyi 155.
háromhavi 152.
háromszög 145.
hasonulás kifejezése az írásban
40—44.
határozatlan névmások írása
124.
határozó, mint jelző mellék-
névileg használva 146.
határozó szók, egységessé vál-
tak 157.
határozót mikor írjuk egybe
az igével 133.
hátra igeekötő 119.
hattyú 11.
hátul 26.
hazafi, hazánkfia 147.
-háza utótagú helynevekből *-i*
képzővel *házi* (nem pedig:
házai) 55.
háznagy 107.
háznép, házamnépe 147.
háztűznézni 112.
hazudság v. *hazugság*.
hazudtol (ejtve: *hazuttol*) 37.
Hegyalja és *a hegy alja* 138.
hej! (*hejh!*)
hektoliter magyarosan irandó
85.
helvét hitvallású, röv. helv. hitv.
29.
hely, helyett 31.
-hely végű helynevek *-t* (nem:
tt) ragot kapnak: *Vásárhelyt*
65.
helyes(ebb); nem: *helyess(ebb)* 72.
helyesírás, akadémiai 1.
helyesírás alapja 2.
helyett(-em).

helyez (*helyhez* elavúlt).
helynevek; összetett helynevek írása 132, 139, 143, 181.
helynevekből képzett mellékevek 111, 139, 143, 154, 181—186.
helységnevekre nézve hivatalos használatban a hivatalos helységnevtár irányadó 92, 141, 144.
helyt (nem *helytt*) 65.
Herkules magyarosan irandó 99.
hétfő, röv. *hétf.* 184.
hegyke (nem: *hegyke*).
hiányjel használata 208.
hídd (= *hívjad*) 10.
higgye, *higgyed*, *higgyen*, *higgyétek* (nem: *higgye* stb.) 5, 43.
hír (nem: *hir*), *hírlap* 14.
hírnév 131.
hítt (*hív*) és *hítt* (*hisz*) közt különbség van 7.
híttam 65.
hív, *hívem*.
hivatalok nevei nagy kezdőbetűvel, ha intézetek tulajdonevei, különben kis kezdőbetűvel 182.
hízik, *hízal*.
hófehér 115.
hollandi személy- és helynevek 95.
holnap (nem *ma*); *hónap* (év része) 33.
holnapután 156.
holott.
hólyag 30.
Homeros, *Homér* (nem: *Homer*) 99, 104.
hon főnév; *honn* határozó szó; de l. *ithon*, *otthon*.
hón, *hóna* alatt.
hónalj (nem: *hónaly*).
hónap (év része); *holnap* (nem *ma*) 33.
hónapok nevei 55, 85, 153, 184; v. ö. az egyes hónapokat.

honnán kérdésre felelő névragok: *-ból*, *-ből*, *-ról*, *-ről*, *-tól*, *-től* u, ü-vel ejtése 24; névutók *alól*, *mellől*, *felől* ó, ő-vel 26.

Horatius, (nem pedig: *Horác*) 104.

hórihorgas 128.

Hortobágy 181.

horvát személy- és helynevek 95; horvát szók írása 87.

hosszatt (*hosszat*).

hosszú és *hosszu* egyaránt helyes 17, 82.

hosszú magánhangzók 7.

hőrcsök (*hőrcsög*).

hún, *húnok*.

húsvét 184, *húsvéthétfő*, de: *húsvét hétfőjén*.

húsz (nem: *husz*), de *huszadik*, *huszonöt* 15, 16.

húz (nem: *huz*), de *huzat* 15.

hülye 30.

hű, *hűség*, *hütelen*.

hűs, *hűsöl*.

I, í

-i képzős összetételek egybeírása 152.

-i melléknévképző elől a tő magánhangzója gyakran elvész, p. *piski*, nem: *piskii*; *félegyházi*, nem *félegyházai*, *május harmadiki*, nem *harmadikai* 55.

i és *e* ingadozása névszók személyragozásában 28.

iccze (nem *ítcze*).

idegen család- és keresztnevek szörendje 103.

idegen eredetű szók írása 85—89.

idegen név végén levő némely hangzók ragos alakban megjelennek, pl. *Cicéronak* 101, 102.

idegen szók elválasztása a sor végén 174, 175.

- idegen szókban használatos betűk 9.
- idegen tulajdonnevek (személy- és helynevek) írása 94—104.
- idézőjel használata 205, 206.
- igazmondás 107.
- igazság (ejtve: *igasság*) 37.
- ige a közvetetlen előtte álló s reá vonatkozó igeekötővel egységes szónak veendő 119.
- ige a határozóval egyszóvá lesz, ha főnevet képezünk belőle, pl. *nefelejcs* 135.
- ige kettőztetésekor nem kötőjel, hanem vessző alkalmazandó 130.
- igeekötő mikor (nem) irandó egybe az igével 119, 120.
- igeekötő kettőzése, pl. *ki-kinéz* 129.
- igenév, összetételben mint jelző 142.
- igenevek egybeírása összetételben 112.
- igenis* 157.
- ígér(et)* v. *ígér(et)*.
- így* (*Igy*; vö. *úgy*).
- íj* (nem *íjj*; vö. *díj*, *szíj*).
- íjed(ek)* *íjéd*, *íjeszt*.
- ikerszók kötőjellel irandók 127, 128.
- iktat* (nem *igtat*) 61.
- illet*, *illető*, *illetőleg* 29.
- ily*, *ilyen*, (nem pedig: *illy*, *ilyen*) 31, 70.
- imbolyog* 30.
- íme*, *Ime*.
- indiai nevek 96; indiai szavak írása 86.
- indul* v. *indul*, de *induló* 17.
- intézetek nevei nagy kezdőbetűvel 182.
- Ipoly* 31.
- ír*, *írok*, *író*, *írás*, de: *irandó*, *írat*, *irodalom*, *íromány*.
- írásjelek 191—210.
- írasmód, kétféle 18—22.
- írásunk alapjául a művelteknek hagyományos kiejtése szolgál 13.
- írka-fírka* 127.
- irodalmi hagyomány ereje 23.
- irodalmi szokástól eltérő alakok 22.
- írul-pírul* 127.
- iskola* (*oskola*).
- ismer* (*ösmer*).
- istálló* (*istáló*).
- Isten* nagy betűvel; ellenben *ál istenek*, a görögöknél *egy-egy isten vagy istennő* 189.
- istenadta* 113.
- istenfélő* 112.
- istennő* 143, 189.
- istennyila* 147.
- Ist-ván* 169.
- ít* igeképző mindig hosszú 17.
- ítél*, *ítélet*.
- itt* 10.
- ítthon* (vö. *otthon*, *otthonos*)
- ivóvíz* 142.
- ízen* (*üzen*)
- izraelita, röv. *izr*.

J

- j* hang a *t*, *d*, *n* hangok után (*ty*, *gy*, *ny*) 42; *j* a ragozásban 46—52.
- január(ius)* 55, 85, 153, 184; röv. *jan*.
- járkel* 131.
- javall*, *jával*
- jégcsap* 143.
- Jeges-tenger* 139.
- jéghideg* 114.
- jegygyűrű* (nem: *jegygyűrű*) 5, 36.
- jelentés útbaigazító szerepe szók összeírásában 105.
- jellemzés végett alkalmazott népies szók 14.
- jelző a főnévvel mikor irandó össze 138—154.
- jelzők közé mikor teszünk vesszőt 197.

jobb 10; *jobbá*, nem pedig: *jobbá*; kettéválasztva *jobbá* 81.
-jok, -jök névszói személyrag mellett használatos *-juk, -jük* 20.
jókor, jókora.
jómódú 150.
jóraláló 136.
jótévő, jótétemény, jótékony 112.
*jövevény*szók 85.
jöni és *jönni* egyaránt helyes (*jöjj, jöjjj* v. *jőj; jöjjön* v. *jöj-jön; jössz; jön* v. *jő; jönne* v. *jőne; jönnek*) 21.
Judit (nem helyes így: *Judith*) 93.
juh, juhak 56.
-juk, -jük személyrag *-jok, -jök* mellett 20.
július 55, 85, 153, 184; röv. *júl.*
június 55, 85, 153, 184; röv. *jún.*
Jupiter 179.

K

k betű a görög szókban 89.
kacsingat v. *kacsintgat* 55.
kályha 30.
kapszi (nem: *kapsi*).
karácsony, karácson 184; *karácsonyest*, de: *karácsony estéjén.*
kárhozzat (nem: *kárhoszzat*, mert alapszava ma *kárhozzik*).
Karintia 100.
Károly 31.
karóltve 112.
kárvallott 112.
katholikus (*katolikus*), röv. *kath.*
katonaviselt 112.
Kaukázus magyarosan irandó 19.
kedd 10, 184.
kedveltem („*dilectissime*“) főlősleges óvatosság e h.: *kedveltem* 65.

Kegyed, mint megszólítás nagy betűvel, különben *kegyed* 190.
keh, kehes.
kelet (dátum) magyaros rövidítése 212; röv. *K.*
Kelet-India, de: *keletindiai* 139.
kemény mássalhangzók 8.
kénc költői szabadsággal 22.
-ként (*kint*): *másként; lassanként*
kénye-kedve 127.
-kép, -képen v. *-képp, -képpen* 71.
kérdőjel használata 194.
kérdő névmások 123.
keresgél (ejtve: *kereszgél*) 40.
Keresztély 31.
keresztény v. *keresztyn.*
keresztnev hátratétele a magyarban 103.
keresztnevek írásmódja 93.
keresztül 26.
kérve *kér* két szóba 134.
keserű v. *keserü* 17.
keszkenő (nem: *kezkenő*) 57.
kesztyű (nem pedig: *keztü*) 57.
kétévi, kéthavi 152.
kétféle írásmód 18—22.
kétjegyű betű szétválasztása sor végén 84, 170.
kétjegyű mássalhangzók kettőztetése 11, 82.
kétségkívül 156.
kétszavú melléknévek 114.
ketten-hárman, ketten-ketten 129.
kettős mássalhangzók jelölése 10.
kettőspont használata 201.
kettőztetés esetén *kétjegyű mássalhangzók* írása 82, 83.
kettőztetése a szomszéd hangnak előző mássalhangzó eltiüntével 49.
kevésbbé, egy *b*-vel is: *kevésbé* 65.
kezdőbetű, nagy és kis k. 176—190.
kezdték (ejtve: *kesztek*) 38.
kezibe, kezire 22, 28.
kézzel-lábbal 53.

- khalifa* 86.
ki igekötő 119; *kijebb* 50.
kicsoda? 123.
kiebb helytelen; helyes *kijebb* 80.
 kijetés, mint a magyar helyesírás kiinduló pontja 1, 2, 13—34.
 kiemelés jelzése dőlt szedéssel, nem pedig idézőjellel 206.
kijebb, nem pedig: *kiebb* 80.
kiki 124.
ki-kínéz 119, 129.
kilo-gramm 15, 175.
kímél, *kínélet*.
kín, *kínos*.
Kína (*Khína*; nem: *Sína*) 100.
kinin; *kint* (nem: *kinnt*) 78.
király 31.
a királyi Kúria 182.
kis kezdőbetű 181, 184, 185, 186, 190.
kis egy s-sel 72.
kisasszony és a *kis asszony* 138.
kisebb (nem pedig *kissebb*) 72.
kísér, *kíséret*.
Kisfaludy-Társaság 109, 182.
Kis-Kánság 139.
kislelkü 150.
kíván (*kiván*).
kívül v. *kivül* (nem: *kivül*) 26; de: *kivülem* 17.
kocma, *kocsmáros* ajánlatosabb, mint *korcsma*, *korcsmáros* 34.
kolera (nem: *kholera*, sem: *cholera*).
Kolozs megye (*Kolosmegye*).
Kolozsvár (*Kolosvár*); *Kolozsvárt* (nem pedig: *Kolozsvártt*) 65.
komoly 31.
Konstantinápoly magyarosan irandó 99.
kopolytu (nem: *kopotyu*).
koppaszt.
korántsem (nem: *koránsem*) 62, 157.
-kori összetételben, pl. *Mátyás-kori* 154.
kormány (nem: *kórmány*) 14.
korona; röv. *K* (pont nélkül) 193.
Kossuth családnév 90.
Koszcziusko (olv. *Kosciuszko*) 95.
kő, de: *kövek*.
 költői szabadság 22.
költség (ejtve: *kölcség*) 37.
könny (nem pedig: *köny*); *könnyek*, *könnyben*; de: *könyű*; *könnyez* (*köny-nyez*) 11, 12, 74, 82, 170.
könnyű, melléknév 11.
könnyzápor 107.
könyű viszonya a *könny*-höz 74.
könyvvétel 107.
köp v. *pök*.
kör, *körút* (nem: *kör*, *körút*).
körmfönt 136.
körös-körül 14.
Körös város, *Körös* folyó.
körött(em).
körül v. *körül(tem)*; *körülöttem*.
kötőjel, idegen név és magyar rag közt 102; utczanevekben 108; ikerszavakban 127; szókettőztetésben 129; földrajzi nevekben 139, 143; tulajdonnevekben 154; számnévesoportban 160; összetételekben általában 163—165, 185, 186, 207.
 kötőszók, összetettek 157.
közepett(e).
közé (más mint: *közzé*).
 közetanban a közetek neve nagy betűvel irandó 188.
közjegyző 139.
közölök alak egyhangúsága h. *közölük* v. *közülök* 22.
közömbös (nem: *közönbös*).
közt v. *között* (nem: *köztt*), *közte* v. *közötte* 65.
közül 26.
közvétesz (nem: *közé tesz*) 133.
község.
krajczár, röv. *kr* (pont nélkül) 193.

Krakó magyarosan irandó 99.
Krisztus magyarosan irandó 99.
krónika magyarosan irandó 85.
kullog 10.
kún, kúnok.
kunyhó v. *gunyhó.*
kász(ik), de kuszál.
kút, de kutak 15, 16.
kutat, kutató.
külön(ben) v. *külömb(en), külön-
 böz(tet)* v. *külömböz(tet), kü-
 lönség* v. *külömség* (nem:
különség) 63.
különféle (nem: *különbféle*).
különírás 105—165.
külön-külön 129.
künn v. *kinn* v. *kint* (nem:
künn) 78, összetételei pl.
künnreked (nem pedig: *künn-
 reked*) 79.
küszködik 57.
küzdés (nem pedig: *küzdés*) 57.

L

labda (nem: *lapda, laptá*) 61.
láb alól 26.
lábbad v. *lábbad* (könnybe *lá-
 bad* v. *lábbad* a szemem;
föllábbad v. *föllábbad* a be-
 teg).
ládd-e e h.: *lát(o)d-e* (nem:
lát(d-e)) 59.
lág mássalhangzók 8; kemény
 mássalhangzók előtt 40.
lajst-rom 169.
lakbér (ejtve: *lagbér*) 40.
lakó, de: lakos, lakosság (nem:
lakós).
lány (*lyány*) v. *leány.*
lakzi (ejtve: *lagzi*) 40.
lassan-lassan 129.
lassanként v. *lassankint* (lásd
egyenként, másként, miként).
 latin betűkkel író népek tu-
 lajdonnevei változatlanul ha-
 gyandók 94.
 latin írású szláv nyelvek sza-
 vai 87.

latin nevek állat- és növény-
 tani szakmunkákban nagy
 betűvel íratnak 187.
 latin személy- és helynevek 95.
le igekötő 119, 120; *lejobb* 80.
leány v. *lány* (*lyány*).
leebb helytelen; helyes *lejobb*
 80.
*leg-*fokozó szócskát egybeírjuk
 a melléknévvel, pl. *legdrá-
 gább, legelőbbkelő*; továbbá:
legeslegjobb vagy pedig: *le-
 ges-leg-jobb* 114.
légyen 43.
lehell v. *lehel.*
lejobb (nem pedig: *leebb*) 80.
lélekszakadva 113.
lélekezés és *lélegzés, lélekzik* v.
lélegzik egyaránt helyes 21,
 58.
lelkiismeret (*lelkiösméret*).
lengyel szók, személy- és hely-
 nevek írása 87, 95.
lenn, lent és összetételei 78, 79.
lesz (nem pedig: *lessz*; v. ö.
leszek, leszel stb.) 77.
 levelekben a megszólítás sza-
 vai nagy betűvel irandók 190.
lűbeg-lobog 127.
Lídia, keresztnév, nem helyes
 így: *Lydia* 93.
liggerat (nem: *likgat*) 60.
Lipcese magyarosan irandó 99.
lobban 10.
loccsan 11, 12, kettéválasztása:
locs-csan 84.
lót-fut 127.
lő, lőjed v. *lődd, lőj, lőjön* (nem:
lőjj, lőjjön; vö. *nőj, szőj, de*
jőjj, jőjjön) *lőtt*; de *lövés,*
lövédék.
lúd, lúdja, de: ludam, ludak
 15, 16.
luk v. *lyuk* 29.
lukad, lyukad ige.
lutheránus röv. *luth.*

LY

ly betű mely szókban marad meg 29—32.
lyány l. *lány*.
lyuggat (nem: *lyukgat*) 60.
lyuk v. *luk* (*lik*) 29.
lyukad v. *lukad* ige.

M

magam összetételei 121.
magasabb v. *magasb* 65.
magasan (nem pedig: *magassan*) 72.
magaviselet 107.
 magánhangzók elválasztása sor végén, pl. *fi-a-i* 172.
 magánhangzók hosszúságának jelölése 7.
máglya 30.
Magyar Nemzeti Múzeum 182.
Magyarország 139, 181.
magyarországi 186.
 magyarosan irandó latinbetűs tulajdonnevek 99.
 magyarosan mely idegen szók irandók 85—87.
Magyar Tudományos Akadémia 182.
maholnap 131.
majdsaknem.
majdnem 157.
Majna magyarosan irandó 99.
május 55, 85, 153, 184;
 rövid. *máj*.
makk 10.
Matild (nem helyes így: *Methild*) 93.
matring v. *motring*.
málha v. *mályha*
mályva 30.
márczius 55, 85, 153, 184;
 rövid. *márcz*.
máris 157.
mármár 157.
mármost (más: *már most*) 157.
Márta, nem helyes így:
Mártha 93.
mása v. *másza* 52.

maséroz 85.
másfajta 117.
másfél 116.
másként (*máskint*; l. *miként*, s *másfelől egyenként, lassanként, naponként*).
máskép(en), másképp(en) 71.
más-más (nem: *más más*) 129.
másnap 157.
másodmagammal 121.
másza v. *másza* 52.
 mássalhangzó, kétjegyű m. kiégésztése elválasztáskor 12, 170.
 mássalhangzó két magánhangzó közt átmegy a következő sorba, pl. *ha-lom* 168.
 mássalhangzók 8; idegenek 9; nyújtottak és kettősek 10, 82; hármasával nem irandók 81; hasonulásuk 35—44; elveszés 45—54; elválasztáskor utolsója megy át pl. *ál-dás* 169.
meddig.
meddő 10.
meg igekötőt egybeírjuk az alapszóval 119.
megett vagy *mögött*; *megé* vagy *mögé* 19.
meggy, *Meggyes* a kiejtés szerint irandó 5, 11, 82.
 meghonosult idegen eredetű szók írása 85.
meg-int, a. m. *megró*, ellenben *me-gint*, ismét 173.
mégis, elválasztva *még-is* 173.
mégis (doch); vö. *még is* (noch immer).
meg-megáll 129.
 megnyújtott mássalhangzók jelölése 10.
mégpedig.
mégsem 157.
mégsem (doch nicht): vö. *még sem* (noch immer nicht) és *még itt sem* (selbst da nicht).
a Megváltó nagy betűvel 189.

- megyenevek nagy betűvel és külön írva: *Pest megye* 143, 181; belőlük képzett mellékevek kis betűvel és összeírva: *pestmegyei* 143, 154, 186.
- megyeháza* 147.
- méh*, *méhnek*, *méhes* 56.
- mekkora* 10.
- mellé*.
- melléknevek, összetettek egybeírása 114—118, 149—154; tulajdonnevekből képzettek kis betűvel irandók 186.
- melléknévi jelző összeírása 138, 139, 142.
- mellékút* 143.
- mellérendelő összetételek egybeírása 131, 132.
- mellett(en)*.
- mellől* 26.
- mely*, *melyik* 31 (nem pedig: *melly*, *mellyik*) 70.
- mély* 31.
- mende-monda* 127.
- mennél-annál*.
- menny* 82; *mennydörgés*, *mennydörög* 133.
- mennyei* (elválasztva: *mennyei*) 170.
- mennyezet*.
- mennyi* 82.
- mennyország*.
- ment* (nem: *mentt*) a. m. szabad, mentes 65.
- meny* (fiú felesége) *menyem*; *menyecske*, *menyasszony*; — *de menny* (az ég).
- menyegző* (nem pedig: *menyekző* vagy *menykező*) 58.
- méregdrága* 114.
- mérföld* (nem: *mértföld*).
- merre*, *merről*.
- mértékek rövidítése után nem kell pontot tenni 193.
- mesgye* (nem: *mezsgye*) 5.
- messzelátó*, *messzevágó* 136.
- mész* (2. szem., nem: *méssz*).
- mész* (kő), *meszet*.
- métely* 31.
- méter* magyarosan irandó 85.
- mézes-mázos* 127.
- Mexikó* 100.
- mialatt* 156.
- miatt(-am)*.
- a *miatyánk* 121.
- micsoda?* 123.
- midőn*.
- mi e-ink* 172.
- mielőtt* 156.
- míg*
- Mihály* 31.
- mihelyt*.
- miként* . (nem: *mikint*, l. *más-ként* stb.).
- miképp(en)*, *miképp(en)*.
- miközben* 156.
- Milánó* magyarosan irandó 99.
- mily*, *milyen* (nem pedig: *milly*, *miltyen*) 31, 70.
- mind* számnev; *mind* ... *mind* páros kapcsoló kötőszó; *de mint* hasonlító kötőszó.
- mind* összetételeit összeírjuk: *mindamellett*, *mindannyi(an)*, *mindaz, mindaz(on)által, mind-egyik*, *mindenesetre*, *mindenfelé*, *mindenhol*, *mindennap*, *mindez*, *mindkét* (l. *mind a két*), *mindössze(sen)* 124, 156, 157.
- mind a két*, *ellenben*: *mindkét* 124.
- a *Mindenható* nagy betűvel 189.
- mindig* v. *mindég* (*mindéig*).
- mindjárt* hagyományos írással 5, 64; *mindjár'* költői szabadsággal 22.
- Minerva* 129.
- miniszter*, *minisztérium*.
- mint* hasonlító kötőszó; v. ö. *mind*.
- mintegy* 157.
- mintha* (de *mint ha* = *mint mikor*) 157.
- minthogy* (okot jelent; összehasonlító mondatokban: *mint hogy*).

műtévő 112.
 miután 156.
 mivelhogy 157.
 moh, moha (mohból, mohából) 56.
 Mohamed
 a mohamedánok.
 moly 31.
 mo-narchia (nem pedig: mon-
 archia) 174.
 mondd meg 67; mondtam 65.
 mondvacsinált 136.
 mosoly, mosolyog stb. 31.
 mögött(em).
 mögül 26.
 multévi 152.
 múlik, mult, mulaszt, mulat, mu-
 landó.
 mult idő jele *t, tt* 65.
 mulya (mula).
 mutat (nem pedig: *mútat*).
 mutató névmás és névutó egy-
 beírása 54, 156.
 mű, művek, művel, művész.
 műveltek kiejtése mint az írás
 alapja 13, 18.

N

n mellé került *j* hang 42.
n után következő *b* hangvál-
 toztatása 41.
 nagy, mint jelző egybeírandó:
 nagyképű 150; mint hatá-
 rozó külön írandó: *nagy*
bölcsen. nagy nehezen 148.
 nagyehető 112.
 nagyjában *gyj*-vel írandó 5.
 nagy kezdőbetű 176—190.
 Nagy-Künság 139.
 Nagy Lajos, de a *nagy Na-*
póleon 180.
 Nagyméltóságod 190.
 nagyméltóságú 150.
 nagyobb 10, 65.
 nagyra lát: *nagyralátás* 135.
 Nagyságod 190.
 nagyságos (ejtve: *naccságos*) 44.
 nagyszerű 117.

nap közben v. napközben 156.
 napok nevei kis betűvel 184.
 Napóleon magyarosan írandó 99.
 Nápoly magyarosan írandó 99.
 naponként v. naponkint (l. más-
 ként stb.) a. m. mindennap;
 naponta a. m. nappal.
 naspolya, naspolya (lasponya)
 30.
 násznag 107.
 nátha, náthás.
 nedű viszonya a *nedv*-hez 74.
 nefelejes virág; *ne felejts* ige
 135.
 néhanapján 157.
 néhány és néhány egyaránt he-
 lyes 21.
 neheztel (ejtve: *nehesztel*) 37.
 nélkül(-em).
 nemcsak 157.
 nemek latin neve tudományos
 műben nagy betűvel 187.
 nemesember (Edelmann), a *ne-*
mes ember (edler Mann) 138.
 nemesi előnevek nagy kezdő-
 betűvel írandók 179.
 németes a kelet ilyforma rö-
 vidítése: I. VI. 1882., e he-
 lyett: 1882. VI. 1. (június
 1-én) 212.
 német helyesírással nem sza-
 bad írunk az orosz, török
 stb. szavakat 88, 97.
 Németország 139.
 nem-latin betűkkel író népek
 tulajdonnevei a kiejtés sze-
 rint írandók 94, 96, 97.
 nem latin írású nyelvekből való
 valóságos idegen szók 85.
 nemsokára 157.
 -nemű egybeírása, pl. *egynemű*
 117.
 Nemzeti Színház 182.
nénjinek, nénjitol 28.
 népek nevei magyarosan és kis
 betűvel írandók 100, 184.
 népies szófejtés esetei az iro-
 dalomban 63.
 népies szók alkalmazása 14.

népnevek magyarosan kis betűvel 100, 184.
netalán 157.
név-elő (ellenben: *ne-velő*) 173.
nevemnapja, de írják így is: *nevem-napja* 147.
 névmások közül melyek irandók egy szóba 121—125.
 névmás és névutó egybeírása 54, 156.
névnap 107; *nevemnapja*, *nevem-napja* 147.
 névutó egybeírása némely esetben 54, 156.
 névutók *honnán* és *hol* kérdésre 26.
nos (nem: *no's*).
nosza (nem: *nossza*).
november 55, 85, 153, 184; röv. *nov.*
nő v. *nöl*; *nőj*, *nőjön* (nem: *nőjj*, *nőjjen*; vö. *lőj*, *szőj*, de *jőjj*); *nőtt*; de *növés*, *növény*.
nőttön nő két szóba 134.

NY

ny kettőztetés esetén: *nyny* 83
 rövidítve (csonkítva) irandó így: *nny* 82; elválasztása 84, 170.
nyaggat (nem: *nyakgat*) 60.
nyakravaló 136.
nyavalya 30.
nyegget (nem: *nyekget*) 60.
nyelvérzék 107.
 nyelvészeti munkákban zárt *ë* jelölése 9.
 nyelvjárások kiejtése nem követendő az írásban 14.
nyelvszokás 107.
 -*nyi* képzős mellékneveket és a számnemet nem írjuk egybe, pl. *két ujjnyi* 155.
nyíl, de *nyilak*, *nyilallik*, *nyilallás* (*nyílalás*).
nyílik (nem: *nyílik* v. *nyíllik*)
nyílsebességű 149.
nyírettyű.

nyolcz 33.
nyomasztó.
 nyomósított névmások 121.
nyoszolya 30.
nyújt (*nyújt*).
 nyújtott mássalhangzók 10.
nyúl-(*ik*) hosszú *ú*-val 15.

O, Ó

ó! (*óh!*)
ó, ő és *ú, ü* ingadozása ragokban 24—27.
óda magyarosan irandó 85.
oe az idegen szókban 9.
oekonomia 89.
óhajt v. *ohajt* 21.
ojt v. *olt*; *ojtás* v. *oltás*.
 -*ok*, -*ök* névszói személyrag mellett használatos -*uk*, -*ük*, pl. *hátuk*; *életök*: *életük* 20.
okosbolond 131.
október 55, 85, 153, 184; röv. *okt.*
 olasz személy- és helynevek 95.
oláh, *oláhok*.
 oláh személy- és helynevek 95.
 oláh szók írása 87.
old 33.
olt v. *ojt*; *oltás* v. *ojtás*.
oly, *olyan*, *olyas*, nem pedig: *olly*, *ollyan*, *ollyas* 31, 70.
olykor-olykor 129.
Olympus (nem pedig: *Olimp*) 104.
oo, *óó* = *ó* a családnevekben 90.
ormány vagy *ormány*.
 orosz nevek írása 96, 97.
 orosz szavak írása 86, 88.
 orrhangok 8.
 országok nevei magyarosan irandók 100; nagy betűvel 181; belőlük képzett melléknevek kis betűvel 186.
országszerte 156.
ország-világ 127.
ost-rom 169.

osztálynevek tudományos munkákban nagy betűvel 187.
oszt-rák 169.
osztrák-magyar monarchia; de Ausztria-Magyarország 132, 181.
oszt-riga 169.
otthon; *otthoni*, *otthonos*.
ou az idegen szókban 9.
óv, *óvás*, *óvakodik*.
Ovidius (nem pedig: *Ovid*) 104.
ozsonna v. *uzsonna*.

Ö, Ő

ő belőle, *ő* nekik, *ő* miatta (nem: *öbelőle*, *önkik*, *ömiatta*) 121.
öcsce, *öcscsük* (e h.: *öcsje*, *öcsjük*) 12, 52, 83.
öcsémuram vagy *öcsém-uram* 147, 190.
öltözik 33.
ön elbeszélésekben, megszólításban *Ön* 190.
önálló (nem *önnálló*).
önként, *önkéntes* 63.
önkény, *önkényes*, *önkéntelen* 63.
önmaga, *önmönmagát* 121.
az Örökkévaló nagy betűvel 189.
össze igekötő és összetételei 119.
ősz-sze 170.
 összehasonlítás kétszavú melléknevekkel 114.
 összeírás 105—165.
összeség (nem: *összeség*).
 összetételben keletkező kettős mássalhangzó 12.
 összetételek elválasztása 173.
 összetételek egybeírása vagy különírása 105—165.
összevissza (nem: *össze-vissza*).
összhang (*öszhang*).
ősz melléknév és főnév.
őszinte.
özvegyasszony 143.

P.

padisah (nem: *padischah*) 86, 88.
padlás v. *pallás*.
padló: szoba deszkája; más a *palló*: vastag deszka (az építőmérnökök a kettőt megkülönböztetik).
padmaly 31.
pajzs v. *paizs*.
Pallas 179.
pallás v. *padlás*.
palló l. *padló*.
pálya 30.
papagáj.
papír kosár (papírból vágott kosár), ellenben: *papírkosár* (elhasznált papíroknak való kosár) 143. jegyzet.
Párizs magyarosan *irandó* (nem *Paris*) 99.
pazarol (*pazall*).
Pécsett 65.
pedz, *ped-zeni* 171.
pehely 31.
péntek, röv. *pént*. 184.
pénzek rövidítése mellé nem kell pontot tenni 193.
pén-zért (nem pedig: *péNZ-ért*) 166.
per(el) vagy *pör*(öl) 19.
perzsa (nem pedig: *persa*) 100.
perzsa nevek 96.
perzsa szavak írása 86.
Perzsia (nem pedig: *Persia*) 100.
pesti, de: *Pesti Napló* 183.
petty, *pettyes* 11; elválasztva: *petty-tyek* 170.
Phidias v. *Pheidias* 98.
physiokratia 89.
piros-fehér-zöld 132.
poggyász a kiejtés szerint *irandó* 5, 11, 82, 170; szétválasztása 12.
pólya 30.
polyva 30.
 pont használata 192—193.
 pontosvessző használata 200.
porlepett, *porlepte* 113.

pósta v. *posta*.

Potemkin (nem pedig mai kifejtés szerint: *Patyómkín*) 96.
pótló nyújtása a szomszéd hangnak előző mássalhangzó elütéssel 49—54.

potroh, potroha, potrohos 56.

pottyán 11, 12, 82, 170.

pök v. *köp*.

pör(öl) v. *per(el)* 19.

pörgetyű.

pöröly 31.

pörpatvar 128.

pötty l. *petty*.

Praeneste 95.

Prága magyarosan irandó 99.

Propertius (nem pedig: *Properc*) 104.

protestáns, röv. *prot*.

próza magyarosan irandó 85;

prózaíró, prózai.

pütkösd (nem: *pütközd*) 5, 184.

Q

qu az idegen szókban 9.

R

Ráfael magyarosan irandó 99.

rag kezdő mássalhangzója elvész 49.

Rajna magyarosan irandó 99.

ráspoly 31.

rátartja magát 119.

rekeszjel (vagy zárójel) használata 204.

reményleni v. *remélni* (*remélni*, *reméllni*) 60.

rendkívül 156.

rendnevek tudományos műben nagy betűvel 187.

rend-ör (ellenben: *ren-des*) 173.

rendszerint 156.

re-stánczia 175.

re-staurál 175.

restell (*restel*)

-rész egybeírása pl. *negyedrész* 145.

részint (nem: *részént*)

reszket (nem: *reszked*).

részvevő 112.

rokolya 30.

-ról, -ről (költőnél *-rül -rül*) 24, 25.

rólam (nem: *róllam*) 76.

Róma (nem: *Roma*) 99.

roppan 10.

rop-pant 169.

rossz (nem így: *rosz*) 11, 74, 82; elválasztva: *rosz-szat* 170.

rosszakaró 112.

rosszal (*rosszall*); elválasztva: *rosz-szal* 170.

rosszhízemű 150.

rosszkor.

rothad v. *rohad*.

Rousseau 95.

rőzsaszínű 149.

rögtön (nem: *röktön*) 5, 64.

rögtönttélő 136.

-ről (*-rül* költői szabadság) 24, 25.

rövid magánhangzók 7.

rövidítések a szóelemzés ellenére 78.

rövidítések betűrendes jegyzéke 211.

rövidítések után pont teendő 24.

rövidített írásmód a szóelemzés rovására 193.

rölkönyödés (nem: *rökönyödés*).

rúd, rúdnak, de: *rudat, rudas* 16.

-rül, -rül alakok költőknél, *-ról, -ról* helyett 25.

Rusztém 96.

rút, rútság 44.

rüh, rühes.

S

-s képzős melléknevek egy *s*-sel irandók 72.

-s képzős összetételek 152.

-s végű igék és névszók ragos alakjai 50—52, 66.

s, 's = *zs* a családnevekben 90.
sah (nem: *schah*) 86.
saroglya 30.
sas, sasok, az ő *sassa* 52.
scytha 89.
sebbel-lobbal 127.
segáll v. *segél*.
sehogy sem, sehol sem 124.
sejkh 86.
sekély 31.
selyem 30.
semerre, semilyen 124.
semmint (nem: *sem mint*, ha a. m. *mintsem*)
semmirekellő 136.
semmi sem.
senki, senki sem 124.
ser: inkább *sör*.
seregély 31.
Shakspere v. *Shakespeare* 95,
shakspere-i szellem 102, 186,
Shakspere-től, nem pedig:
Shaksperétől 102.
síma, símul.
sínlik v. *sínylik*.
síp, sípót, sípól, sípáll 15, 53.
sír főnév, *sírt, síron*.
sír ige, sírok, sírtam, sírás;
 de *síralom*.
sírály 31.
sóhajt v. *sohajt*.
sohanapján.
sohasem, sohase(m) v. *sohse (sose)*
 124.
sokszög 145.
sompolyog 30.
 sorszám összetételben mint elő-
 tag összeirandó, pl. *harmad-
 fél, harmadrész* 116, 145.
 sorszámok írása 158—161.
 sorszám után pont teendő 193.
sör (ser).
sötétzöld 115.
 spanyol személy- és helynevek
 95.
Spárta magyarosan irandó 99.
 -st végű igetők 51.
stájer, Stájerország v. *Stíria*,

nem pedig: *Steierország* v.
Styria 100.
strucz (struczc).
 -stul, -stül rag rendszeren *u*,
 ü-vel irandó 27.
süg, sügő, de: *sugall, sugallat*,
sugalom.
súly 31.
sűly 31.
sűlyed és sűllyed 11, 31.
sűrög-forog 127.
Svájcz (nem pedig: *Schweiz*)
 100.
 svéd személy- és helynevek 95.

SZ

sz kettőztetés esetén: *szsz*; rö-
 vidítve (osonkítva) *ssz* 82,
 83; elváltatása 170.
 -sz végű igék és névszók ragos
 alakjai 50, 51, 52, 66.
szabadelvű 150.
szabály 32.
szaggat (nem: *szakgat*) 60.
Szajna magyarosan irandó 99.
szájtátva 112.
 szakaszjel (§) 210.
szakáll (szakál).
szalag (szallag).
szalonna (szalona).
szanaszét
szánom-bánom 127.
szántszándékkal 142.
szaru viszonya a *szarv*-hoz 74.
szavahihető 113.
szavatartó 112.
 számnevek egybeírása ezerig
 158.
szebb 10; *szebbé*, nem pedig:
szebbbé 81.
Széchenyi családnev 90.
szeg v. *szög*; *szeglet* v. *szöglet* 19.
szégyenleni v. *szégyelleni* v. *szé-
 gyelni* (nem: *szégyelni*)
széjjel igekötő 119.
szembeszáll 133.
szemefénye 147.
szemenszedett 136.

- személy 31.
személyneves utczanevekből való melléknévek kötőjellel irandók, pl. Andrásy-úti 110.
személyesítések nagy kezdőbetűvel 180.
személyi tulajdonnevek nagy betűvel, pl. *Kovács Pál* 179; belőlük képzett melléknév kis betűvel, pl. *shakspere-i*, *sapphói* 102, 186.
személynevekkel összetett melléknévek 110, 118, 154, 185.
személynévmások, nyomósítottak 121.
szemlesítve 112.
szemre hány: szemrehányás 135.
szemrehányó 136.
Szent-István helynév, ellenben: *Szent István* király 140, 180.
Szent-István-Társulat 109.
szentjánosbogár, szentjánoskenyér.
Szent-Péter helynév, ellenben: *Szent Péter* apostol 140.
szenvedély 32.
széphanzás követelménye 22.
széprás (die Kalligraphie, das Schönschreiben), de: *szép írás* (die schöne Schrift) 138; hangsúlya 105.
szépprózairó az irodalmi szokástól eltérő alakokat is használhat 22.
szeptember 55, 85, 153, 184; rövid. *szept.*
szerb szavak írása 86, 96.
szerda 184.
szerföltött 156.
szerint (nem: *szerént*).
-szerte összetételei: *ország-szerte*, *de Európa-szerte* 156.
szerte-széjjel.
-szerű egybeírása, pl. *nagyszerű* 117; személynévvel: *Liáfuel-szerű* 118.
szét igekötő 119.
szűj (nem: *szíjj*; vö. *űj*, *dűj*)
szűn, szűnes hosszú *ű*-vel 15.
szűnehagyó, szűnehagyott 112.
szűnház.
szűnt jelölő összetett melléknévek 115.
szűntannyi, szűntolyan, szűntűgy 122.
szűnte: majdnem; szűntén: is. -szűnű egybeírása, pl. *rűzsaszűnű* 149, 150.
szűssen 11, 12, 170.
szűt, szűtok, szűta, szűtám; más ez: *szűta*, *szűtám* 7.
szűvattyű 11.
szűvszakadva 113.
szűláv (nem pedig: *sláv*) 110.
szűláv, latinbetűs szűláv személy- és helynevek 95.
szűláv nyelvek, latin írásúak szűvai 87.
szűláva 87.
szűlovén (nem pedig: *sloven*) 100.
szűlovén személy- és helynevek 95.
szűlovén szűk írása 87.
szűbészűd 131.
szűoelemzés a helyesírásban 3, 35—67.
szűoelemzéstől való eltérés a helyesírásban 57—67.
szűk elválasztása sor végén 21; összeírása és különírása 105—165.
szűl, szűlás, szűlűt (nem *szűll*, *szűllűt*).
szűombat, rövid. *szűomb.* 184.
szűotagolás, nem a szűoelemzés, irányadó a szűk elválasztásában sor végén 166.
szűotnya, nem pedig; *szűotnia* 86, 88.
szűtű s a rag közti határon ketűtű mássalhangzű 12.
szűtű végzű mássalhangzűjűnak elvűltözűsa vagy elve-szűese 45—56.
szűű, szűűj, szűűjűn (nem: *szűűj*, *szűűjűn*; vű. *lűj*, *nűj*, *de jűj*); szűűtű; *de: szűűvűs*, *szűűvűt*.
szűűg, szűűglet 1. *szűg*.

szökdécsel (nem: szögdécsel).
szöllő v. szőlő.

szövés, szövet, szövevény.

-sz-t végű igetők 51.

sztaroszt (nem pedig: starost)
86, 88.

szűr, szűrás 15.

szűk, szűkölködik; szükség: szűk
volta vminek; szükség: nyomor;
szükséges 15.

szűkmarkú 150.

születésnap 107; születésem napja
v. születésem-napja 147.

szünik (szünik), szünet, szüntelen,
szüntet.

szűr, szűrő, szűrődik, de: szüret
15.

szüz, szüzet, szüzesség (szüzesség)
15, 16.

T

t befejezett cselekvés jele, *t*
helyrag mássalhangzó után,
pl.: állt, de állott; Vásárhelyt,
de Győrött 65.

t mellé kerülő *j* hang 42.

t végű igetők felszólító módja
46—51, 55.

t-s, *t-sz* találkozása 44.

tagolása az egyszerű szavaknak
166.

-tájban összetételei, déltájban
156.

talpalatnyi (nem: talpalatnyi).
tanít, tanítás, tanító hosszú
i-vel 17.

tanítottat 10.

tanulás (Lehre, Moral); tanúság
(Zeugnis, Zeugenschaft).

tarka-barku 127.

társaságok nevei: Kísfaludy-
Társaság 109, 182.

tarsoly 31.

te hozzád, te rólad, te töled, te
veled (nem: tehozzád, terólad,
tetöled, teveled) 121.

téged magadat 121.

tegnap.

tegnapelőtt 156.

tegye 51.

tejbekása 146.

tekinget (így is: tekintget) 55.

telefon, telefonoz magyarul
irandó 85.

tele-gramm 175.

telides-teli 127.

teljes (versben telyes is).

temp-lom 169.

tenmagad 121.

terméskő 143.

testvér.

tettet, tettetés.

tévelyeg 30.

th = *t* a családnevekben 90.

Thewreuk családnevén 90.

ti-e-i-tek 172.

ti rólatok, *ti* töletek (nem *ti*-
rólatok, *ti*töletek) 121.

a Tiszapart 111, 181; tiszaparti.

Tisza-szabályozás 185.

tiszavirág kis betűvel irandó
(de nem: tiszavirág) 185.

Tisztelt barátom! Tisztelt Kép-
viselőház! Tisztelt öcsém-
uram! 190.

tíz, de *tizet* 15, 16.

tizenegy rövid *i*-vel 16; egybe-
írása 158.

-tól, -től (költőknél -túl, -tül)
24, 25.

told 33.

toll, tollas; tollal (nem pedig:
tollal); kettéválasztása tollal;
81.

Tolsztoj (nem pedig: Tolstói)
96, 97.

torzonborz 128.

tót személy- és helynevek 95.

tót szók írása 87.

több 65; többé, elválasztva
töb-bé, töb-ben 81, 169.

többedmagával 121.

többség (ejtve: töpség) 40.

-től névrág írása 24.

töled (nem pedig: tölled) 76.

török nevek 96, 97.

török szavak írása 86, 88.
 tösgyökeres (nem: tözsgyökeres) 36.
 töstül 27.
 tövel-hegygyel 12.
 tragédia magyarosan irandó 85.
 Trója magyarosan irandó (nem Troia) 99.
 ts = cs a családnevekben 90.
 -tt befejezett cselekvés jele, helyragmagánhangzók után; pl. állott, de: állt; Györött, de: Vásárhelyt 65.
 tudniillik 157.
 tudnivaló 136.
 tudni vágy: tudnivágyás 135.
 túl, túlsó; a Dunántúl 181; dunántúli 152.
 -túl, -tül rag, l. tól 24, 25.
 tulajdonnevek a -féle és -szerű utóraggal 118.
 tulajdonnevek -i képzős összetételekben 154.
 tulajdonnevek írása 90—104.
 tulajdonnevek nagy kezdőbetűvel irandók 179—181.
 tulajdonnevekből képzett mellékevek 102, 110, 111, 139, 143, 154, 186.
 tulajdonnévvel való összetétel kötőjellel és nagybetűvel 154, 185.
 Turgényev (nem pedig: Turgenjeff) 96—97.
 Tübinga magyarosan irandó 99.
 tűnik (tünik), tünemény, tündér, tüntet 36.
 tűr, tűrés hosszú hanggal 15, de: türelem.
 tűz hosszú hanggal 15; de tüzes 16.

TY

tyúk, tyúkász.
 tyűh

U, Ú

-ú -ű melléknévképző hosszú, pl. nagyfokú, félkezű; némely névszó végén rövid is lehet 17.
 -ú, -ű képzős összetett mellékevek egybeírása 149.
 ú, ü és ó, ő ingadozása ragokban 24—27.
 úgy (nem: ugy) de: ugyan. ugyanaz, ugyanazon, ugyanakkor, ugyanannyi, ugyancsak, ugyanily, ugyanilyen 122.
 ugyanis 157.
 ugyanott 122.
 ügyis, ügysem (más az úgy is, úgy sem) 157.
 úgynevezett.
 új (novus), újak, újabb, újonnan; de ruha ujja, kéz ujja 75.
 újonat-új 127.
 -uk, -ük személyrag mellett -ok, -ök 20.
 újj: kéz ujja, ruha ujja, két j-vel; de: új, újabb 75.
 újjong(ás)
 -ul, -ül ígéképző és névrag mikor hosszú, mikor rövid 17; ingadozása -ól, -öl -l-el 26.
 únom, úntig, de: unalom, unatkozom; unos-untalan 114.
 úr, úrnak; de: uram, uraz 15, 16.
 az Úr nagy betűvel 189.
 ural, a. m. vkit urának tart.
 úri magam 121.
 úrnappja 147.
 úszik, úzás, de uszkál, usztat.
 út, úti, de: utas, utazás 15, 16.
 utánam (nem pedig: utánnam) 76.
 utazó
 utcza 63.
 utczanevek kötőjellel irandók 108; nagy kezdőbetűvel 181.
 utczanevekből képzett mellékevek 110, 111, 154, 186.
 útitárs 139.

átközben 156.
 utójára v. utóljára (utoljára)
 utósó v. utolsó.
 utószor (utólszor; vö. először)
 uzsonna v. oszonna.

Ü, Ű

-ű melléknévképző, l. -ú.
 Üdvöztető nagy betűvel 189.
 ügy, ügyes.
 ügyefogott 113.
 -ül igeképző, l. -ül.
 ünnepnapok nevei kis betű-
 vel 184.
 üszök: a tüzes üszök; üszög
 a gabonában.

V

-va, -ve, -ván, -vén képzős ige-
 név után vessző teendő
 197 d.
 vadság (ejtve: vaccság) 44.
 vágómarha 142.
 vágat (ejtve: váktat) 37.
 vagyis 157.
 vajon (vajjon).
 vakmerő 114.
 valahány, valahányszor. vala-
 hogy, valaki, valamint 124,
 125.
 vall, vallok, vallomás, vallat.
 váll, vállal, vállalat, vállalkozik.
 vallás- és közoktatásügy 165.
 vállvetve 112.
 való egybeírása, pl. jóra való
 136, 137.
 valószínű 150.
 vályog, vályu 30.
 -vár végű helynevek -t, -tt
 helyragja 65.
 Városliget, városligeti 154.
 városnevek 139, 143, 181;
 belőlük képezett mellékne-
 vek 139, 143, 154, 181—186.
 varrótű 142.
 Varsó magyarosan irandó 99.
 várva vár különírva 134.

vasárnap, röv. vas. 184.
 vas íng 143. jegyzet.
 vasút 143.
 a Vatikán 181.
 Väinämöinen 95.
 végett(-em).
 végrehajt 133.
 végső hang nyom nélkül való
 eltünése 55; elváltozása
 45—54.
 végzet, személyesítve: Végzet
 180.
 -vel, -vé ragos névszókban a
 v elváltozása 53.
 vele v. véle
 Velence magyarosan irandó 99.
 veres vagy vörös 19.
 véresek (nem pedig: véressek) 72.
 Vergilius (nem pedig: Ver-
 gil) 104.
 vesszor nagy kezdőbetűvel
 176.
 verszt (nem pedig: werst); 86, 88.
 veszély 32.
 Veszprém, elválasztva: Veszprém
 169.
 vessző használata 196—199.
 veszteség (más a veszteség).
 vettet 10.
 Vezűv magyarosan irandó, (nem:
 Vesuv) 99.
 vidék; (nem: vidék) 14.
 vidékek kiejtése nem köve-
 tendő az írásban 14.
 víg, vígan, vígság, de: vialom
 15.
 vígyen 43, 51.
 világoskék 115.
 világrészek nevei magyaro-
 san irandók 100; nagy be-
 tűvel 181; a belőlük képe-
 zett melléknevek kis betű-
 vel 186.
 villám, villámlik 10, villám-
 gyors 114.
 virágserép egybeírva, de:
 virág nyoszolya 143 és jegy-
 zet.
 virrad.

viszálkodik (*viszálykodik*) 63.
viszket (nem: *viszked*)
viszonosság v. *viszonyosság* (vö.
kölcsönösség)
viszoválás 146.
vissza igekötő egybeirandó az
 igével 119.
visz-sza 170.
viszhang (*viszhang*)
Visztula magyarosan irandó 99.
vitt (vivok) és *vitt* (viszek) közt
 különbség van 7.
víz hosszú hanggal, de: *vizet*,
vizes 15, 16.
 víznevekkel összetett nevek
 kötőjellel irandók 139.
Voltaire-nek (nem pedig:
*Voltaire*nek) 102.
 vonatkozó névmások, összetet-
 tek 125.
 vonás vagy vessző 196—199.
volna (nem: *vólna*; költői sza-
 badsággal *vón*, *vóna*) 22.
völgy 33.
Vörösmarty nem *th*-val 91.

X

x az idegen szókban 9.

Y

y az idegen szókban 9.
y = *i* a régi családnevek-
 ben 90.

W

w idegen szókban 9.
w = *v* a családnevekben 90.
wagneriánus 186.
*Werböczy István Hármas Köny-
 ve* 183.
Werescsagin hibás (elül néme-
 tesen, középen magyaro-
 san), helyesen Verescsagin
 96, 97.
Wesselényi családnév 90.

Z

-z végű igék és névszók ragos
 alakjai 50—52, 66.
zarewna helytelen; helyesen
czárevna 86, 88.
 zárójel használata 204.
zökken 10.
zöld 33, 56.
zöldell(ik) v. *zöldel*.
Zrínyi.
zúg-búg 127.
zürzavar 128.

ZS

zsálya 30.
zsámoly 31.
zsebkendő (kiejtve: *zsepken-
 dő*) 36.
zsemlye 30.
zsindely 31.
zsinór (*zsinor*).
zsiráf magyarosan irandó 85.
zsvió 87.
zsúp v. *zsupp*.

- Irodalomtörténeti emlékek.** Két kötet. Nagy 8-rét. I. kötet: *Két magyarországi egyházi író a XV. századból:* Andreas Pannonius. — Nicolaus de Mirabilibus. (Közzéteszi Fraknoi Vilmos és Ábel Jenő.) XLVIII. és 468 lap. 1886. 7.—. II. kötet: *(Olaszországi XV. századbeli íróknak Mátyás királyt dicsőítő művei. Közrebocsátja Ábel Jenő.)* Aurelius Brandolinus. — Ludovicus Carbo. — Galeottus Martius. — Naldus Naldius. — T. Alexander Cortesius. — Ugolinus Verinus. — Jo. Franc. Marlianus. XV. és 381 l. 1890. 7.—
- Irodalomtörténeti Közlemények.** Nagy 8-rét Szerk. az I—II. évf. Ballagi Aladár, a III. évfolyamtól Szilády Áron. (Eddig 7 évfolyam. 1891—1897.) Minden évfolyam 4 füzetben. Egy-egy teljes évfolyam 10.— Egyes füzet . . . 3.—
- József főherceg. Czigány nyelvtan.** (Románo esibakero sziklaribe.) Nagy 8-rét. XXIII. és 377 l. 1888. . . . . 6.—
- Kazinczy Ferencz eredeti munkái.** Összeszedte Bajza és Schedel. Két kötet. Kis 8-rét I. kötet: *Poetai munkái* XII. és 305 l. (Elfogyott.) II. kötet: *Utazások.* VIII és 414 lap. 1836 . . . . . — 80
- Kazinczy Ferencz levelezései.** A M. T. Akadémia Irodalomtört. bizottsága megbízásából közzéteszi dr. Váczy János I—VII. köt: 1763—1810-ig. (618, 626, XVIII és 547, XX, és 644, XXII. és 592, XXIII. és 608 [és XXIII. és 620] lap.) 1890—1896 . . . . . 72.—
- Keresztnevek jegyzéke.** (Nem-magyar —) A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter megbízásából a megfelelő magyar elnevezésekkel egybeállítva Kis 8-rét. 19 lap. 1893. . . . . — 40
- Költők tára.** Régi magyar — Szerkeszti Szilády Áron. I—VI. kötet. Nagy 8-rét I. kötet. *Középkori magyar költői maradványok.* Jegyzetekkel és szómutatóval. 391 lap. 1877. (Elfogyott.) II. kötet. *XVI. századbeli magyar költők művei.* 1527—1546. Jegyzetekkel és szómutatóval. 503 lap. 1880. 4.— III. kötet: *XVI. századbeli magyar költők művei.* 1540—1555. (Tinódi Sebestyen összes művei.) 480 lap. 1881. 4.— IV. kötet. *XVI. századbeli magyar költők művei.* (Nagybányai Mátyás. — Siklósi Mihály. — Végkecskeméti Mihály. — Battyáni Orbán. — Tolnai György. — Bosvai Selyems Péter. 1540—1575.) VIII. és 398 lap. 1883 4.— V. kötet. *XVI. századbeli magyar költők művei.* (Radván Balázs. — Dézsi András. — Sztárai Mihály. 1547—1560.) XI. és 414 l. 1886. — VI. kötet. *XVI. századbeli magyar költők művei.* (Szegedi Kis István. Sziráki Balázs. Armbrust Kristóf. Mádai Mihály. Sarlókői Névtelen. Ráskai Gáspár. Gyulai István. Heltai Gáspár. Töke Ferencz. Szegedi András. Paniti János. Szepteteki János. Szegedi Gergely. Pap Benedek. Barát István. Nagyfalvi György. Vilmányi Lidércz Mihály. Békési Balázs. Névtelenek. 1545—1559.) VIII és 403 l. 1896 6.—
- Kunos Ignác.** *Három karagöz-játék.* Nagy 8-rét. 159 l. 1886. . . . . 2.—
— — *Oszmán-török népköltési gyűjtemény.* Két kötet. Nagy 8-rét. XLV, 323; XXXIV és 421 lap. 1887, 1889. . . . . 10.20
- Nyelvtudományi közlemények.** Nagy 8-rét. I—XXVII. kötet. Az I—XIV. kötetek, Hunfalvy Pál, a XV—XXII. kötet 4-ik füzetét (bezárólag) Budenz József, a XXII. kötet 5-ik füzetétől kezdve Simonyi Zsigmond és a XXVI. kötet első füzetétől Szinnyei József szerkesztésében. — A XXIII. kötetből negyed-évenként jelenik meg. Előfizetési ára egy-egy kötetre 6.—; egyes füzet ára 1.50. 1862—1897 . . . . . 123.—
- Pecz Vilmos.** *A görög tragoedia.* I. kötet: *A görög tragoedia története.* Kis 8-rét. 383 lap. 1889. . . . . 4.80
- ***Ribbeck Ottó.** *A római költészet története.* Ford. Csiky Gergely és Katona Lajos. Az eredetivel összehasonlítottá Némethy Gejza. Három kötet. Kis 8-rét 420, 448 és 552 lap 1891/93. . . . . 9.—
- ***Sainte-Beuve.** *Arczképek a francia újabbkori társadalomból.* Ford., jegyzetekkel és bevezetéssel ellátta Wohl Janka. Kis 8-rét. XX. és 416 l. 1888 . . . 2.10

A MAGY. TUD. AKADEMIA KIADÁSÁBAN MEGJELENTEK:

- Simonyi Zsigmond.** *A magyar határozók.* A. M. T. Akadémiától a Lukács Krisztina-féle jutalommal kitüntetett pályamunka. I. kötet. Első fele. Nagy 8-rét. 276 lap. 1888. 3.20; — I. kötet. Második fele. Nagy 8-rét. 277—460 lap. 1890. 3.20; — II. kötet. Nagy 8-rét. 464 lap. 1895. . . . . 8.60
- Simonyi Zsigmond.** *A magyar kötösök, egyuttal az összetett mondat elmélete.* Nagy 8-rét. I. k.: *A mellérendelő kötösök.* XIII. és 266 lap. 1881. (Elfogyott.) — II. kötet: *Az alárendelő kötösök.* Első fele. 189 lap. 1883. 2.40; III. kötet: *Az alárendelő kötösök.* Második fele. 256 lap. 1883. . . . . 3.—
- — *A magyar nyelv.* Két kötet. Első kötet: *A magyar nyelv élete.* II. kötet: *A magyar nyelv szerkezete.* Kis 8-rét. 301 és 363 lap 1889 . . . . . 4.—
- — *Tüzetes magyar nyelvtan történelmi alapon.* Balassa József közreműködésével írta —. Első kötet: *Magyar hangtan és alaktan.* Írták Balassa József és Simonyi Zsigmond. Nagy 8-rét. XVI. és 735 lap. 1895. Ára füzve 12.—; egész vászonkötésben . . . . . 13.—
- — *Mutató a Nyelvtudományi Közlemények I—XXV. évfolyamához.* Tartalomjegyzék, tárgymutató és szójegyzék. Nagy 8-rét 52 lap 1895. . . . . 2.—
- Szabó Károly.** *Régi magyar könyvtár.* Az 1531—1711-ig megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Lex. 8-r. XIV. és 751 l. 1879 8.—; — Ugyanaz II. kötet: Az 1473—1711-ig megjelent nem-magyar nyelvű hazai nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Lex. 8-rét. XI. és 755 l. 1885. 9.— Ugyanaz III. kötet. Első rész: Magyar szerzőktől külföldön 1480-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű nyomtatványoknak könyvészeti kézikönyve. (1—2547. szám. 1480—1670-ig.) Lex. 8-rét. VIII. és 800 lap. 1896. 10.—
- Szamota István.** *A schlagli magyar szójegyzék.* A XV. század első negyedéből Az eredeti kéziratból közétette, bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta — (A szójegyzék fényképével.) Nagy 8-rét. 1894. 111 lap . . . . . 4.—
- Szilády Áron.** *Temesvári Pelbárt élete és munkái.* Nagy 8-rét 135 l. 1880. 1.60
- Szinmútar.** Magyar történet — Közén Ferencz alapítványából. Kis 8-rét. I. kötet. *Attila halála.* Történeti tragédia 5 felvonásban. Irta Szász Károly. 187 lap 1893. 1.—; — II. kötet: *István vezér.* Történeti dráma 5 felvonásban. Irta Szász Károly. 155 lap 1893. 1.—; III. kötet: *Pogány magyarok* Történeti színmű 4 felvonásban. Irta Gabányi Árpád. 164 lap 1893 . . . . . 2.—
- Szinnyei József.** *Finn-magyar szótár.* 8-rét 528 l. 1884. . . . . 6.—
- *Váczy János dr.** *Berzsényi Dániel életrajza.* A M. T. Akadémiától a Lévay-díjjal jutalmazott pályamű. Felülbírálta Gyulai Pál és Beöthy Zsolt. Kis 8-rét. VI és 432 lap. Berzsényi Dániel arcképével. 1895 . . . . . 3.—
- Vámbery Ármín.** *Abuska. Csagatajtörök szógyűjtemény.* Török kéziratból fordította, előbeszéddel és jegyzetekkel kísérte Budenz József. Nagy 8-rét 107 lap 1862. 80
- Vass Bertalan.** *Horvát István életrajza.* A M. T. Akadémia Fodalomtörténeti bizottsága megbízásából írta —. Kis 8-rét. 514 és VIII. l. 1895. (Horvát István arcképével.) . . . . . 6.—
- *Villemajn.** *Pindar szelleme és a lantos költészet a népek erkölcsi és vallási emelkedettségéhez való vonatkozásaiban.* Ford. Csiky Gergely. Kis 8-rét. 484 lap 1887 . . . . . 3.—
- Zolnai Gyula.** *Nyelvemlékeink a könyvnyomtatás koráig.* (Huszonöt mellékletbeli s egy szövegközi hasonmással.) Nagy 8-rét 1894. IV. és 296 lap. Ára füzve . . . . . 12.—

Megrendelések intézendők
a Magy. Tud. Akad. könyvkiadóhivatalához
Budapesten, a M. T. Akadémia palotájában.